

Specialioji ataskaita

Gyvūnų ligų ribojimui skirtos likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/Lt/Pages/ContactForm.aspx

Interneto svetainė: eca.europa.eu

Tviteris: @EUAuditorsECA

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2016

Print	ISBN 978-92-872-4433-8	ISSN 1831-0885	doi:10.2865/02193	QJ-AB-16-006-LT-C
PDF	ISBN 978-92-872-4435-2	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/200515	QJ-AB-16-006-LT-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4501-4	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/897660	QJ-AB-16-006-LT-E

© Europos Sąjunga, 2016

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Specialioji ataskaita

Gyvūnų ligų ribojimui skirtos likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami su konkrečiomis biudžeto sritimis arba valdymo temomis susijusių Audito Rūmų veiklos ir atitikties auditų rezultatai. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnę poveikį, atsižvelgdami į veiklos ar atitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų nario Augustyn Kubik vadovaujama I audito kolegija, atsakinga už gamtos išteklių apsaugos ir valdymo išlaidų sritis. Auditui vadovavo Audito Rūmų narė Bettina Jakobsen, jai padėjo jos kabineto vadovė Katja Mattfolk ir atašė Kim Storup, pagrindinis vadybininkas Colm Friel, už užduotis atsakingas vadovas Armando do Jogo, auditoriai Manuel Dias, Andreas Dürrwanger, Oana Dumitrescu, Laure Gatter, Mary Kerrigan, Joanna Kokot, Michela Lanzutti, Joachim Otto, Lucia Rosca ir Anna Zalega.

Iš kairės į dešinę: K. Mattfolk, A. do Jogo, C. Friel, B. Jakobsen, X. Demarche.

Dalis

Žodynėlis ir santrumpos

I – X **Santrauka**

1 – 17 **Įvadas**

1 – 2 **Gyvūnų ligų gydymas**

3 – 4 **ES gyvūnų sveikatos strategija**

5 – 9 **Gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos**

10 – 12 **Bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis**

13 – 17 **Pagrindinės funkcijos ir atsakomybė**

18 – 23 **Audito apimtis ir metodas**

24 – 60 **Audito pastabos**

26 – 33 **Nors Komisijos įdiegtas gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos metodas apskritai buvo patikimas,**

34 – 36 **o valstybių narių programos buvo iš esmės tinkamai parengtos ir įgyvendintos,**

37 – 47 **programų ekonominį veiksmingumą sudėtinga nustatyti,**

48 – 60 **be to, vis dar yra galimybių tobulėti.**

61 – 72 **Išvados ir rekomendacijos**

I priedas. Informacija apie gyvūnų ligas

II priedas. Pagrindinės pareigos

Komisijos atsakymas

ADNS: Pranešimo apie gyvūnų ligas sistema

ECDC: Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras

EFSA: Europos maisto saugos tarnyba

GSE: Galvijų spongiforminė encefalopatija

JTMŽŪO: Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija

MKK: Maisto kodekso komisija

MVT: Maisto ir veterinarijos tarnyba

PAFF: Augalų, gyvūnų, maisto ir pašarų nuolatinis komitetas

PGSO: Pasaulinė gyvūnų sveikatos organizacija

PSO: Pasaulio sveikatos organizacija

Sergamumas ir paplitimas: Sergamumas – tai ligos atvejų skaičius nustatytoje populiacijoje per nustatytą laikotarpį (naujų atvejų skaičius). Ligos paplitimas – tai ligos pasireiškimas nustatytoje populiacijoje per nustatytą laikotarpį (faktinis atvejų skaičius).

TRACES: Integruota kompiuterinė veterinarijos sistema

USE: Užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos

WAHIS: Pasaulinė gyvūnų sveikatos informacinė sistema

Zoonozė: Gyvūnų žmonėms tiesiogiai ar netiesiogiai perduodama liga ar infekcija.

I

Dėl maisto saugos klausimų gyvūnų sveikata turi tiesioginės įtakos visuomenės sveikatai, taipogi taip yra dėl to, kad kai kurios gyvūnų platinamos ligos yra perduodamos žmogui. Be to, gyvūnų ligų protrūkiai praradus ES vidaus ir eksporto rinkas gali sąlygoti reikšmingas ekonomines sąnaudas ir tiesiogines iš ES ir valstybių narių biudžetų padengiamas ligų kontrolės sąnaudas.

II

Gyvūnų ligos gali greitai plisti; jų nesustabdo valstybių sienos. ES turi įdiegusi aktyvią gyvūnų sveikatos politiką ir finansuoja valstybių narių tam tikrų gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programas. Pagal šias programas 2009–2014 m. buvo skirtas 1,3 milijardo eurų ES finansavimas; jos apėmė tokius veiksmus kaip gyvūnų skiepijimas, testavimas ir kompensacijos už paskerstus gyvūnus. Priklausomai nuo ligos tipo jos likvidavimas yra sudėtingas procesas ir gali užtrukti daug metų. Todėl ES lygmeniu turi būti taikomas patikimas metodas, o valstybės narės turi įgyvendinti tinkamas programas.

III

Audito Rūmai, vertindami Komisijos metodą ir valstybių narių programų koncepciją ir įgyvendinimą, tikrino, ar likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos tinkamai užkirto kelią gyvūnų ligoms. Audito Rūmai taip pat tikrino, ar buvo tinkamai išnagrinėtas programų ekonominis veiksmingumas.

IV

Iš esmės Audito Rūmai padarė išvadą, kad jų tikrintos gyvūnų ligų programos tinkamai užkirto kelią gyvūnų ligoms. Tačiau kadangi ligų protrūkių gali visada pasitaikyti, Komisija ir valstybės narės turėtų išlikti budrios.

V

Mes padarėme išvadą, kad Komisijos metodas buvo iš esmės patikimas ir buvo paremtas tinkamomis konsultacijomis techniniais klausimais, rizikos analize ir išteklių prioritetų nustatymo mechanizmu. Komisija suteikė gaires ir palengvino valstybių narių pastangų koordinavimą bei nustatė minimalius veiksmingumo kriterijus, kuriuos turi atitikti valstybių narių programos. Buvo pasiekta nemažos pažangos, pavyzdžiui, buvo sumažintas galvijų spongiforminės encefalopatijos (GSE) galvijuose, salmonelės naminiuose paukščiuose ir pasiutligės laukiniuose gyvūnuose atvejų skaičius.

VI

Mes padarėme išvadą, kad mūsų patikrintos valstybių narių programos buvo iš esmės tinkamai sukurtos ir įgyvendintos ir kad valstybės narės turėjo įdiegusios tinkamas sistemas, skirtas gyvūnų ligų protrūkiams nustatyti ir jų likvidavimui palengvinti.

VII

Vis dėlto dėl tokios analizės modelių trūkumo programų ekonominį veiksmingumą sudėtinga nustatyti. Buvo nustatyta valstybių narių nepakankamai gerai kontroliuojamų programų arba nepagrįstai didelių sąnaudų pavyzdžių. Kai kuriais atvejais Italijoje kaip kompensacijos ūkininkams sumokėtos sumos arba Komisijos skirta sumažinta išmoka suteikė nedaug veiksmingų biologinio saugumo priemonių vykdymo ir taisomųjų priemonių įgyvendinimo paskatų.

VIII

Mes nustatėme tam tikrų konkrečių sričių, kuriose galima atlikti patobulinimų. Apsikeitimas epidemiologine informacija ir galimybė lengvai gauti istorinius rezultatus galėtų būti geriau paremti tinkamomis informacinėmis sistemomis, tačiau šis procesas buvo tobulinamas. Audito metu taip pat nustatyta, kad kai kuriose programose turėtų būti geriau įvardyti vykdytini veiksmai ir kontrolės priemonės.

IX

Nors mūsų atliktas konkrečių veterinarijos programų įgyvendinimo įvertinimas buvo iš esmės teigiamas, galvijų bruceliozės ir tuberkuliozės bei avių ir ožkų bruceliozės likvidavimas kai kuriose valstybėse narėse nuolat keldavo sunkumų. Mes nustatėme, kad ES taikomas laukinių gyvūnų ligų tyrimo metodas turėtų būti papildytas, visų pirma tuberkuliozės atveju, ir kad dėl tam tikrų vakcinų stygiaus gali sumažėti programų veiksmingumas.

X

Audito Rūmai rekomenduoja Komisijai:

- a) sudaryti palankias sąlygas valstybių narių apsikeitimui epidemiologine informacija;
- b) išnagrinėti, ar esami rodikliai turėtų būti atnaujinti siekiant suteikti geresnės kokybės informaciją apie veterinarinės kontrolės veiklą ir programų ekonominį veiksmingumą;
- c) kai tinkama, į veterinarijos programas sistemingai įtraukti laukinės gyvūnijos aspektus;
- d) sudaryti daugiau galimybių valstybėms narėms pasinaudoti vakcinomis, kai tai yra pagrįsta epidemiologiniu požiūriu.

Gyvūnų ligų gydymas

01

Gyvūnų sveikata turi tiesioginės įtakos visuomenės sveikatai, kadangi kai kurios gyvūnų ligos perduodamos žmogui, taip yra ir dėl maisto saugos problemų. Gera gyvūnų sveikata taip pat yra vienas pagrindinių ES maisto pramonės reikalavimų. Taigi jau daug metų ES užtikrina, kad būtų vykdomos plataus pobūdžio gyvūnų sveikatos apsaugos priemonės. Ekstremaliųjų situacijų sprendimo ir kovojimo su ligomis išlaidos, jei esamos priemonės veikia netinkamai, gali būti didelės, tokiu būdu prarandamos ES vidaus ir eksporto rinkos, tai taip pat sąlygoja ligų kontrolės išlaidas, kurios yra padengiamos iš ES valstybių narių biudžetų, ir išlaidas, susijusias su valstybių narių sveikatos sistemomis, skirtomis zoonozinėms ligoms (žmogui perduodamoms ligoms) gydyti. Apskaičiuota, kad snukio ir nagų ligos protrūkis 2001 m., kuris prasidėjo JK, tačiau išplito į kitas šalis, atsiėjo apie 12 milijardų eurų. Praeito amžiaus paskutinio dešimtmečio galvijų spongiforminės encefalopatijos krizė, kuri taip pat daugiausia buvo išplitusi JK, vien tik joje atsiėjo daugiau kaip 3 milijardus eurų ir žymiai sumažino ES jautienos eksporto apimtį ir kainas. Pastaraisiais metais nebuvo jokio protrūkio, kuris būtų sąlygojęs tokias dideles išlaidas.

02

Gyvūnų ligų tipas ir sergamumas ES yra nevienodas: tai priklauso nuo veiksnių, kurie apima klimata, ūkininkavimo tipus, veterinarinę praktiką ir gyvūnų judėjimą. Kai kurios pagrindinės gyvūnų ligos yra apibūdintos **Įpriede**. Be to, visi neseniai įvykę afrikinio kiaulių maro (Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje), paukščių gripo (Vokietijoje ir Nyderlanduose) arba mėlynojo liežuvio ligos (kuri išplito iš Šiaurės Afrikos ir daugiausia paveikė Graikiją, Ispaniją, Italiją ir Portugaliją) protrūkliai greitai plito ir nepaisė sienų. Kai kurios gyvūnų ligos gali greitai plisti (pavyzdžiui, žr. mėlynojo liežuvio ligos atvejį **1 diagramoje**), jei jos nėra greitai nustatomos ir veiksmingai gydomos. Veiksmingos veterinarinės priemonės prisideda prie tokių itin užkrečiamų ligų prevencijos ir leidžia išvengti būtinybės imtis neatidėliotinių priemonių.

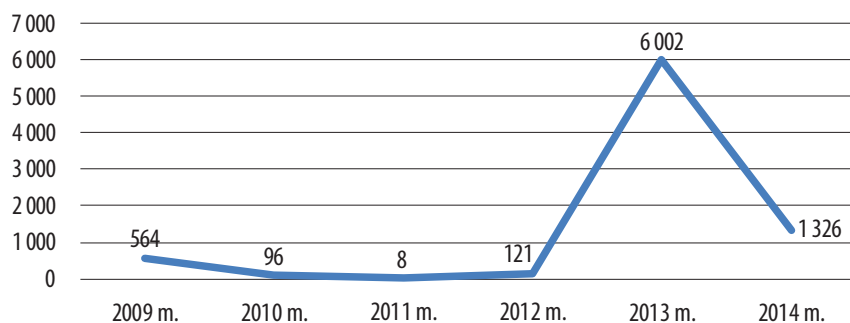
ES gyvūnų sveikatos strategija

03

ES gyvūnų sveikatos teisinis pagrindas yra sudėtingas. Jį sudaro šimtai teisės aktų; kai kurie jų buvo priimti dar 1964 m. 1977 m. buvo pirmą kartą įdiegtas sistemingas ES gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos metodas, kuris buvo taikomas kai kurioms ligoms¹. 2009 m. Tarybos sprendimu² dėl išlaidų veterinarijos srityje, kuris buvo pakeistas 2014 m.³, nustatytas šių programų pagrindas. ES gyvūnų sveikatos strategijoje⁴ nustatyti su sveikatos, ekonominiais klausimais ir ūkininkavimo praktika susiję tikslai bei jų pasiekimo veiksmų planas. Išsamesnės informacijos rasite **1 langelyje**.

- 1 1977 m. gegužės 17 d. Tarybos direktyva 77/391/EEB, nustatanti Bendrijos priemones dėl galvijų bruceliozės, tuberkuliozės ir leukozės likvidavimo (OL L 145, 1977 6 3, p. 44).
- 2 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos sprendimas 2009/470/EB dėl išlaidų veterinarijos srityje (OL L 155, 2009 6 18, p. 30).
- 3 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 652/2014, kuriuo nustatomos išlaidų, susijusių su maisto grandine, gyvūnų sveikata ir gerove bei augalų sveikata ir augalų dauginamąja medžiaga, valdymo nuostatos ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 98/56/EB, 2000/29/EB ir 2008/90/EB, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 178/2002, (EB) Nr. 882/2004 ir (EB) Nr. 396/2005, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 ir panaikinami Tarybos sprendimai 66/399/EEB, 76/894/EEB ir 2009/470/EB (OL L 189, 2014 6 27, p. 1).
- 4 COM(2007) 539 final, 2007 m. rugsėjo 19 d., „Naujoji Europos Sąjungos gyvūnų sveikatos strategija (2007–2013 m.), pagal kurią „prevencija geriau už gydymą“.

Mėlynojo liežuvio ligos BTV-1 serologinio tipo protrūkių skaičius ES

Šaltinis: Europos Komisija, Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas.

ES gyvūnų sveikatos strategija

2007–2013 m. ES gyvūnų sveikatos strategijoje nustatyti ES tikslai ir veiksmai. Šioje strategijoje nustatyti keturi pagrindiniai tikslai:

1. Užtikrinti aukštą visuomenės sveikatos ir maisto saugos lygį sumažinant atvejų, kai žmonėms kyla biologinis ir cheminis pavojus, skaičių.
2. Gerinti gyvūnų sveikatą išvengiant gyvūnų susirgimo atvejų arba mažinant gyvūnų sergamumą, ir taip remti ūkininkavimą ir kaimo ekonomiką.
3. Skatinti ekonomikos augimą, sanglaudą, konkurencingumą, užtikrinant laisvą prekių judėjimą ir proporcingą gyvūnų perkėlimą.
4. Skatinti tokią ūkininkavimo praktiką ir gyvūnų gerovę, kuriomis būtų užkertamas kelias su gyvūnų sveikata susijusioms grėsmėms ir būtų sumažintas poveikis aplinkai remiant ES tvaraus vystymosi strategiją.

Šie tikslai buvo įgyvendinti įvykdžius keturių ramsčių veiksmų planą:

1. Prioritetinių ES lygmens veiksmų nustatymas.
2. ES gyvūnų sveikatos sistema.
3. Prevencija, stebėjimas ir pasirengimas.
4. Mokslas, inovacijos ir moksliniai tyrimai.

04

Komisija (Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas) yra atsakinga už rizikos, susijusios su gyvūnų ligomis, valdymą. Valstybės narės ir ES specializuotosios agentūros – Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) ir Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) – yra atsakingi už rizikos vertinimą. Nuo 1982 m. ES yra įdiegusi informavimo sistemą, skirtą užkirsti kelią tam tikrų užkrečiamų ligų plitimui. Reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai apie ligos protrūkį ir tam tikrų užkrečiamų ligų likvidavimą naudojantis pranešimo apie gyvūnų ligas sistema (ADNS)⁵ siekiant užkirsti kelią jų plitimui, kad jomis neužsikrėstų ES galvijai.

Gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos

05

Ankstesnių ligų protrūkių problemos sprendimo išlaidos kartu su dabartinių ar atsirandančių ligų būsimų protrūkių šalinimo rizika rodo, kokios svarbios yra ES veterinarijos priemonės. ES pagal pirmąjį Gyvūnų sveikatos strategijos ramstį finansuoja valstybių narių veterinarijos programas, susijusias su kai kuriomis ligomis ir zoonozėmis (žr. **2 langelį**). Šių programų tikslai yra šie:

- palaipsniui likviduoti gyvūnų ligas ir valstybėse narėse bei visoje ES įgyvendinti ligų stebėsenos priemones;
- užtikrinti aukštą gyvūnų sveikatos, visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos lygį;
- garantuoti aukštą tiek gyvūnų, tiek visuomenės sveikatos lygį ir skatinti gyvulininkystės sektoriaus produktyvumo gerinimą bei prisidėti prie tiesiogiai ar netiesiogiai gyvūnų ligos protrūkio paveiktų sektorių ekonominio tvarumo.

5 Ji buvo įdiegta 1982 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 82/894/EEB dėl pranešimo apie gyvūnų ligas Bendrijoje (OL L 378, 1982 12 31, p. 58).

Likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos

Likvidavimo programos: jų tikslas yra biologinis gyvūnų ligos ar zoonozės išnaikinimas, šį tikslą įvykdžius galiausiai pagal Sąjungos teisės aktus užtikrinamas ligos neužkrėstos teritorijos arba oficialus ligos neužkrėstos teritorijos statusas (pavyzdžiui, galvijų tuberkuliozės atveju).

Kontrolės programos: jų tikslas yra išlaikyti gyvūnų ligos ar zoonozės (pavyzdžiui, salmonelių) paplitimo lygį žemesnį už sanitariniu požiūriu tinkamą lygį.

Stebėsenos / priežiūros programos: jų tikslas yra surinkti ir užregistruoti nustatytų populiacijų duomenis siekiant įvertinti ligos (pavyzdžiui, paukščių gripo) epidemiologinę raidą.

Šaltinis: Komisijos sprendimas 2008/341/EB.

06

Šios programos yra suklasifikuotos į likvidavimo, kontrolės arba stebėsenos programas ir apima platų priemonių spektrą, įskaitant gyvūnų skiepijimo, testavimo ir kompensavimo už jų skerdimą ar naikinimą priemones.

07

2009–2014 m. šioms programoms iš ES biudžeto buvo skirta 1,3 milijardo eurų (žr. **1 lentelę**), o tai sudaro didžiąją ES maisto saugos biudžeto išlaidų dalį. ES finansinio įnašo dydis paprastai siekia 50 % valstybių narių patirtų išlaidų iki maksimalios sumos. Gyvūnų ligos ir zoonozės, kurios atitinka reikalavimus ES finansiniam įnašui gauti, yra išvardytos 2009 m. Tarybos sprendimo I priede, o nuo 2014 m. – Reglamento (ES) Nr. 652/2014 II priede.

1 lentelė

ES įsipareigojimai padengti programų išlaidas 2009–2014 m. laikotarpiu pagal ligos tipą (milijonais eurų)

Programa	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2009–2014 m.	%
Afrikinis kiaulių maras	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2 %
Aujesčio liga	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4 %
Paukščių gripas	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6 %
Mėlynojo liežuvio liga	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4 %
Galvijų bruceliozė	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2 %
Galvijų tuberkuliozė	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2 %
Bruceliozė (B. melitensis)	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0 %
Klasikinis kiaulių maras	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7 %
Leukozė (EBL)	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4 %
Pasiutligė	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5 %
Salmoneliozė	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7 %
Vezikulinė kiaulių liga	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3 %
USE, GSE ir skrepio liga	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4 %
Iš viso	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1 320,8	100,0 %
Metinis biudžetas, išreikštas atitinkamo laikotarpio bendro biudžeto procentine dalimi	20,2 %	20,8 %	17,9 %	15,3 %	13,2 %	12,6 %	100,0 %	

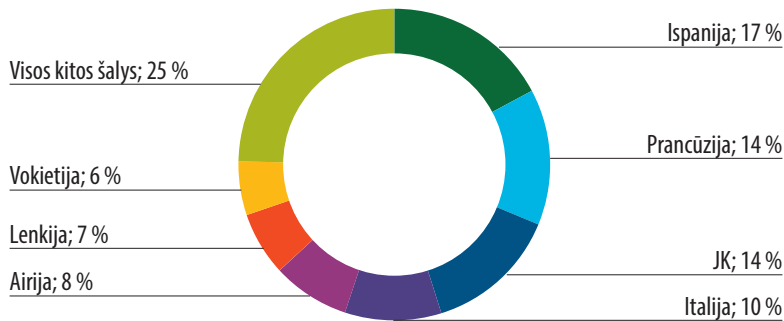
Šaltinis: Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas.

08

Daugiau kaip 50 % išlaidų teko keturioms šalims (Ispanijai, Prancūzijai, Italijai ir Jungtinei Karalystei) (žr. **2 diagramą**).

2 diagrama

Programų išlaidų lygis 2009–2014 m. laikotarpiu pagal valstybę narę

Šaltinis: Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas.

09

Praktika rodo, kad gali būti labai sunku likviduoti gyvūnų ligas. Pavyzdžiui, galvijų tuberkuliozė ir bruceliozė keliose valstybėse narėse dar nėra likviduotos, nors daugiau kaip 50 metų dedamos jų kontrolės ar likvidavimo pastangos. Aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje ES pradėjo finansuoti šių ligų likvidavimo programas; tuo metu kai kurios valstybės narės jau daugelį metų vykdė savo nacionalines programas. **2 lentelėje** parodyta, kad nepaisant valstybių narių ir Komisijos pastangų bei tebesitęsiančios technikos ir mokslo pažangos, gali praeiti dešimtmečiai norint gauti oficialų ligos neužkrėtos teritorijos statusą. Tačiau kai kurios šalys buvo greitesnės nei kitos. Ir toliau pasikartojančios tokios ligos sąlygoja periodines likvidavimo programoms skirtas ES biudžeto išlaidas.

Ligų likvidavimas yra ilgas procesas

Valstybė narė	Galvijų tuberkuliozė			Galvijų bruceliozė		
	Pirmoji ES finansuota programa	Oficialaus ligos neužkrėstos teritorijos statuso pripažinimas	Metų, kurių reikia norint gauti oficialų ligos neužkrėstos teritorijos statusą, skaičius ^{a)}	Pirmoji ES finansuota programa	Oficialaus ligos neužkrėstos teritorijos statuso pripažinimas	Metų, kurių reikia norint gauti oficialų ligos neužkrėstos teritorijos statusą, skaičius ^{a)}
Airija	1978 m. ^{b)}	Vis dar nėra neužkrėsta ligos		1978 m.	2009 m.	31
Ispanija	1987 m.	Vis dar nėra neužkrėsta ligos		1987 m.	Vis dar nėra neužkrėsta ligos	
Prancūzija	1978	2001 m.	23	1978 m.	2005 m.	27
Italija	1980 m.	Vis dar nėra neužkrėsta ligos ^{c)}		1980 m.	Vis dar nėra neužkrėsta ligos ^{c)}	
Lenkija	2004 m.	2009 m.	5 ^{d)}	2004 m.	2009 m.	5 ^{d)}
Rumunija	ES finansuotų programų nėra	Vis dar nėra neužkrėsta ligos ^{e)}		ES finansuojamos programos nebuvo vykdomos, o 2014 m. teritorija buvo pripažinta neužkrėsta ligos		
JK	2000 m. ^{f)}	Vis dar nėra neužkrėsta ligos		1978 m.	2015 m.	37

^{a)} Neskaičiuojant ankstesnių nacionalinių programų, kurios daugelyje šalių prieš joms pirmą kartą gaunant ES finansavimą buvo įgyvendinamos kelis dešimtmečius.

^{b)} Pirmoji ES finansuota programa buvo vykdoma 1978 m., tačiau ES finansavimas buvo sustabdytas 2004 m. ir vėl pradėtas teikti 2009 m.

^{c)} Daugelis regionų dabar oficialiai pripažinti ligos neužkrėstais regionais.

^{d)} 2004 m. pradėjus vykdyti ES bendrai finansuojamas programas tuberkuliozės paplitimas bandoje sudarė tik 0,052 %, o galvijų bruceliozės – 0,005 %.

^{e)} Ligos paplitimas bandoje yra nereikšmingas.

^{f)} Pirmoji ES finansuota programa buvo vykdoma 2000 m., tačiau finansavimas buvo sustabdytas 2004 m. ir vėl pradėtas teikti 2010 m.

Šaltinis: Komisijos sprendimai finansuoti ligų likvidavimo programas ir pripažinti audituotų valstybių narių oficialų ligos neužkrėstos teritorijos statusą.

Bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis

10

PGSO, Pasaulinė gyvūnų sveikatos organizacija, savo 2014 m. gyvūnų ligų kontrolės gairėse akcentuoja tarptautinio bendradarbiavimo svarbą ir nurodo, kad šalys, kai tai yra įmanoma, turėtų veikti regioniniu lygmeniu siekdamos suderinti ligų kontrolės programas. Tai yra svarbu, kadangi ligos gali būti pernešamos nepaisant sienų, visų pirma jas gali pernešti laukiniai gyvūnai. Teisės aktuose nėra nuostatos, kuria Komisija būtų įpareigota tiesiogiai finansuoti veterinarijos programas už ES ribų. Tačiau valstybės narės gali tiesiogiai su kaimyninėmis ES nepriklausančiomis šalimis susitarti vykdyti veterinarinius veiksmus (kaip antai skiepavimo kampanijas pasienio ruože) ir įtraukti susijusias išlaidas kaip jų veterinarijos programų paprogrames, kurias finansuoja Komisija.

11

Kiek tai susiję su pasiutligės programomis, 2015 m. ES nepriklausančiose šalyse buvo vykdomos keturios paprogramės: Rusijoje (jos sudarė Suomijos programos dalį), Baltarusijoje (jos sudarė Latvijos ir Lietuvos programų dalį) ir Ukrainoje (jos nuo 2012 m. sudaro Lenkijos programos dalį). Kitos penkios programos buvo planavimo etape: Rusijoje (jos sudarė Estijos programos dalį), Ukrainoje (jos sudarė Vengrijos programos dalį), Moldovoje (jos sudarė Rumunijos programos dalį), Bosnijoje ir Hercegovinoje (jos sudarė Kroatijos programos dalį) ir Baltarusijoje (jos sudarė Lenkijos programos dalį). Atsižvelgiant į įvairių dvišalių santykių sudėtingumą užtikrinti pakankamą bendradarbiavimą, kuris yra būtinas veiksmingai įgyvendinant paprogrames už ES ribų, gali būti sudėtingas uždavinys.

12

Komisija, siekdama suderinti ES nepriklausančių šalių ligų kontrolės programas, ėmėsi ir kitų priemonių. 2011 m. Plėtros GD ir Sveikatos ir maisto saugos GD pradėjo vykdyti pasirengimo narystei priemonės projektą, siekdami suteikti paramą gyvūnų ligų (pavyzdžiui, pasiutligės ir klasikinio kiaulių maro) kontrolei ir likvidavimui septyniose Vakarų Balkanų šalyse naudos gavėjose: Albanijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Kroatijoje, Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, Juodkalnijoje, Serbijoje ir Kosove. Projektui buvo skirta apie 100 milijonų eurų.

Pagrindinės funkcijos ir atsakomybė

13

Komisija (Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas) valdo ADNS ir koordinuoja neatidėliotinas priemones esant užkrečiamos gyvūnų ligos protrūkiui. Komisija vykdo veterinarijos programų išlaidas taikant tiesioginį valdymą. Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato Maisto ir veterinarijos tarnyba (MVT) patikrina, ar yra įvykdyti ES maisto saugos ir kokybės reikalavimai ir ar yra įgyvendintos veterinarijos priemonės.

14

2008 m. Komisijos sprendime⁶ nustatyti valstybių narių programų atitikties ES finansavimo reikalavimams patvirtinimo kriterijai. Jame numatyta, kad valstybėse narėse programas kontroliuoja centrinė veterinarijos institucija. Programos turėtų apimti tikslus kartu su metiniais tarpiniais tikslais, jei programa yra daugiametė; turėtų būti nustatyti tinkami rodikliai (kaip antai sergamumo ir paplitimo) ir apie juos turėtų būti pranešta. Išsamus programų įgyvendinimas ir valdymas, įskaitant bet kokį viešojo ir privačiojo sektorių apsikeitimą pareigomis, priklauso valstybės narės kompetencijai.

6 2008 m. balandžio 25 d. Komisijos sprendimas 2008/341/EB, nustatantis tam tikrų gyvūnų ligų ir zoonozių likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos nacionalinių programų Bendrijos kriterijus (OL L 115, 2008 4 29, p. 44).

15

Valstybės narės gali Komisijai teikti programų pasiūlymus iki ankstesnių metų gegužės 31 d.⁷ Šios programos gali būti metinės arba daugiametės. Dauguma programų yra metinės.

16

Komisija, naudodamasi nustatytais kriterijais, įvertina valstybių narių pasiūlytų programų kokybę ir kai tai yra pagrįsta epidemiologiniu požiūriu, skatina pasienyje esančių valstybių narių veiksmų koordinavimą. Nuo 2013 m. vykdant šį vertinimo procesą Komisija naudoja ekspertų teikiama pagalba. Programų sąrašas teikiamas valstybėms narėms Augalų, gyvūnų, maisto ir pašarų nuolatiniame komitete (PAFF). Komisija, remdamasi savo atliktu besikeičiančių poreikių įvertinimu, kiekvienais metais koreguoja skirtingoms ligoms ir valstybėms narėms numatytus finansinius asignavimus. Bet kokie pokyčiai su valstybėmis narėmis aptariami PAFF posėdžiuose. Komisijos įvertinimas grindžiamas valstybių narių pateiktais duomenimis, MVT ataskaitomis, finansinio audito ataskaitomis ir specialiosios paskirties grupės, kurią sudaro valstybių narių ekspertai, rezultatais. Daugiau informacijos apie pagrindines pareigas pateikta **II priede**.

17

2008 m. Komisijos sprendime⁸ apibrėžti standartiniai ataskaitų teikimo reikalavimai, įskaitant šablonus ir ataskaitų teikimo grafikus, kuriuos turi naudoti valstybės narės teikdamos ataskaitas Komisijai. Programų įgyvendinimo metu valstybės narės siunčia tarpinę ataskaitą, kurią vertina Komisija. Ją įvertinus programos tikslai ir išlaidos gali būti pakeisti, o įvairioms programoms skirti finansiniai ištekliai gali būti perskirstyti. Galutinės ataskaitos ir mokėjimo prašymai, įskaitant pasiektų rezultatų įvertinimą ir išsamią patirtų išlaidų ataskaitą, turi būti Komisijai pateikti iki sekančių metų balandžio 30 d.

- 7 Reglamento (ES) Nr. 652/2014 12 straipsnis.
- 8 2008 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas 2008/940/EB, kuriuo nustatomi standartiniai kai kurių gyvūnų ligų ir zoonozių likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos nacionalinių programų, kurias bendrai finansuoja Bendrija, ataskaitų rengimo reikalavimai (OL L 335, 2008 12 13, p. 61).

18

Audito metu buvo nagrinėjama, ar gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos tinkamai užkerta kelią gyvūnų ligoms.

19

Detalūs klausimai buvo šie:

- i) Ar Komisija turėjo įdiegusi tinkamą gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programoms skirtą metodą?
- ii) Ar valstybės narės sukūrė ir įgyvendino tinkamas gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programas?
- iii) Ar vykdančios programos buvo tinkamai atsižvelgta į ekonominį veiksmingumą?

20

Audito darbas buvo atliekamas Komisijoje (Sveikatos ir maisto saugos GD) ir septyniose valstybėse narėse (Airijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Lenkijoje⁹, Rumunijoje ir Jungtinėje Karalystėje); joms visoms teko 72 % bendrų išlaidų ir buvo būdingos pačios įvairiausios ligos¹⁰. Taip pat buvo susipažinta su pagrindinių suinteresuotųjų šalių grupių (ūkininkų, veterinarijos tarnybų ir laboratorijų) bei Audito Rūmų sudarytos ekspertų komisijos nuomonėmis.

21

Audito metu buvo tikrinamos Komisijos apibrėžtos strategijos nustatymo ir valstybių narių pateiktų nacionalinių metinių ir daugiamečių programų tvirtinimo procedūros. Tai apėmė atitinkamų Komisijos tarnybų (įskaitant MVT), reguliavimo komitetų (PAFF ir specialiosios paskirties grupės), agentūrų (EFSA) nuomonių ir pranešimų bei Komisijos inicijuotų ekspertų peržiūrų nagrinėjimą.

22

Be pirmiau paminėtų programų, ES taip pat finansuoja neatidėliotinas priemones, skirtas kovoti su gyvūnų ligų protrūkiais. Audito metu šios priemonės nebuvo nagrinėjamos, kadangi išlaidos sudaro apie 10 % likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programų išlaidų.

9 Lenkijoje audito darbas buvo atliekamas kartu su Lenkijos aukščiausiaja audito institucija.

10 Iš viso buvo patikrintos 24 valstybių narių programos, susijusios su šiomis ligomis: gyvulių tuberkulioze, gyvulių brucelioze, avių ir ožkų brucelioze, užkrečiamosiomis spongiforminėmis encefalopatijomis, mėlynojo liežuvio liga, pasiutlige, klasikiniu ir afrikiniu kiaulių maru, paukščių gripu ir zoonozinėmis salmonelėmis. Su šiomis ligomis susijusi aiškinamoji informacija pateikta **I priede**.

23

Valstybių narių lygmeniu surengto audito metu buvo nagrinėjamos gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos nacionalinės strategijos, valstybių narių taikomi programų rengimo kriterijai ir tai, kaip šios programos yra įgyvendinamos praktiškai. Buvo aplankytos valstybių narių kompetentingos veterinarijos tarnybos ir atitinkamos regioninės institucijos. Auditas apėmė pagrindinius testus siekiant patikrinti, ar finansuoti veiksmai buvo įvykdyti kaip planuota ir ar išlaidos buvo pagrįstos.

24

Pasak PGSO¹¹, užsibrėžtas ligų kontrolės programos tikslas turėtų būti nustatytas iš pat pradžių. Nors likvidavimas tradiciškai yra daugelio ligų kontrolės programų tikslas, jis ne visuomet yra pasiekiamas. Turėtų būti nustatyti konkretūs tikslai ir rodikliai, lemiantys programos sėkmę. **3 diagramoje** pateikti ligų kontrolės programos nustatymo etapai.

11 PGSO, gyvūnų ligų kontrolės gairės, 2014 m.

3 diagrama

Ligų kontrolės programos nustatymo etapai

Šaltinis: PGSO gyvūnų ligų kontrolės gairės, 2014 m.

25

Atsižvelgiant į tai, kad su gyvūnų ligomis susijusi padėtis yra sudėtinga ir įvairialypė, svarbu, kad Komisija taikytų patikimą jos finansavimo pastangų, valstybių narių pastangų koordinavimo, gairių teikimo ir sąlygų geriausiai praktikai sudarymo sistemą. Tai turėtų apimti tinkamą veiksmingumo ataskaitų teikimą.

Nors Komisijos įdiegtas gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos metodas apskritai buvo patikimas,

26

Audito metu nustatyta, kad Komisijos taikomas zoonozijų ir kitų gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos metodas buvo iš esmės patikimas ir paremtas tinkamomis techninio pobūdžio konsultacijomis ir rizikos analize, skirta nagrinėti kintančią riziką / protrūkius.

27

ES gyvūnų sveikatos politika yra tinkamai parengta ir nustatytos ligų nustatymo, atsekamumo, gerovės, protrūkių ir sanitarinių patikrų taisyklės. Tai taip pat nepaprastai svarbu sudarant palankias sąlygas prekybai. Tačiau dabartinę ES gyvūnų sveikatos teisės aktų sistemą sudaro beveik 50 pagrindinių direktyvų, reglamentų ir maždaug 400 antrinės teisės aktų; kai kurie jų priimti dar 1964 m. Numatyta, kad šis sudėtingas teisėkūros rinkinys bus konsoliduotas ir pakeistas naujuoju Gyvūnų sveikatos įstatymu¹², dėl kurio 2015 m. birželio mėn. buvo pasiektas politinis susitarimas. Nuo 2007 m. ES likvidavimo, stebėsenos ir kontrolės programos sudaro ES gyvūnų sveikatos strategijos, kuri baigė galioti 2013 m. ir dar nėra pakeista, kol nebus patvirtintas naujasis Gyvūnų sveikatos įstatymas, dalį.

28

Apskritai, mūsų manymu, Komisijos metodas, grindžiamas prioritetinių valstybių narių lygmeniu vykdomų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programų finansavimu, yra pagrįstas. Išteklių skyrimo gyvūnų ligų programoms sistema yra pagrįsta metiniais Komisijos atliekamais finansavimo prioritetų, kurie buvo aptarti su valstybių narių ekspertais, įvertinimais (nagrinėjant tokius klausimus kaip poveikis visuomenės sveikatai, produkcijos nuostoliai ir prekybos klausimai). Komisija taip pat turi įdiegusi patikimą valstybių narių pasiūlytų programų kokybės vertinimo sistemą, apimančią visapusišką vertinimo kriterijų, kuriuos taikant nagrinėjami tokie aspektai kaip programų tikslų aiškumas ir valdymas, istorinė ligos, kurios atžvilgiu vykdomi veiksmai, raida, mokslinis pagrindimas ir pasiūlytų priemonių efektyvumas. Su audituotomis programomis susiję skirtingoms ligoms skiriamų išteklių prioritetų nustatymo kriterijai nebuvo pakankamai gerai parengti. Tačiau patvirtinus 2016 ir 2017 m. daugiamečius darbo programoms taikomą metodą ir susijusias Komisijos gaires, šis prioritetų nustatymo būdas palaipsniui gerinamas.

12 COM(2013) 260 final, 2013 m. gegužės 6 d. „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gyvūnų sveikatos“. Pasiūlymas apima sausumos ir vandens gyvūnus; jame pateikti ligų prevencijos, informuotumo apie ligas, biologinio saugumo, gyvūnų atsekamumo, priežiūros ir ligų kontrolės bei likvidavimo ir neatidėliotųjų priemonių vykdymo reikalavimai. Jame numatyta arklų ir kitų gyvūnų rūšių, dėl kurių šiuo metu nėra priimta jokių konkrečių reikalavimų, dabartinių nustatymo taisyklių peržiūra. Jame taip pat numatyta nuosekli Europos Sąjungoje taikoma skiepavimo politika, ES lygmeniu nustatant antigenų, vakcinų ir diagnostikos reagentų bankų sistemą. 2015 m. birželio 1 d. Europos Parlamentas ir Taryba dėl šio pasiūlymo pasiekė politinį susitarimą.

29

Gyvūnų ligų plitimo šalių sienos neriboja. Ligas gali platinti ūkiuose auginamų ir laukinių gyvūnų bei kitų užkrato pernešėjų judėjimas. Todėl dauguma programų būtų sustiprintos užtikrinus gerą šalių veiksmų koordinavimą, kai tai yra pagrįsta epidemiologiniu požiūriu. Tačiau nėra teisinio reikalavimo valstybėms narėms teikti koordinuotas programas arba dirbti kartu jas įgyvendinant.

30

Mes nustatėme, kad apskritai Komisija teikia tinkamas gaires ir sudaro palankias sąlygas valstybių narių veiklos koordinavimui:

- Komisija ir valstybės narės palaiko reguliarius ryšius Augalų, gyvūnų, maisto ir pašarų nuolatiniame komitete¹³ ir valstybių narių veterinarijos vyriausiųjų pareigūnų posėdžiuose;
- specialiosios paskirties grupės¹⁴ suburia valstybių narių konkrečių ligų ekspertus ir teikia rekomendacijas, skirtas pagerinti veterinarijos programas;
- Komisija, remdamasi išsamiais vertinimo kriterijais, naudojami išorės ekspertų paslaugomis, kad peržiūrėtų siūlomas programas;
- Komisijos maisto ir veterinarijos tarnyba valstybėse narėse atlieka auditus;
- pranešimo apie gyvūnų ligas sistema leidžia greitai pranešti apie ligų protrūkius;
- ES etalonišės laboratorijos¹⁵ dirba tam, kad standartizuotų ir tobulintų metodikas;
- Komisija rengia valstybių narių pareigūnams mokymo kursus¹⁶.
- nuo 2014 m. Sveikatos ir maisto saugos GD teikė naujos elektroninės paraiškos naudojimo gaires, o standartiniai formatai, kuriais turėtų naudotis valstybės narės, kaip to yra reikalaujama teisės aktuose, užtikrina tam tikrą suderinimą ir kokybę.

- 13 Kiekvieną mėnesį surengiamas bent vienas Augalų, gyvūnų, maisto ir pašarų nuolatinio komiteto (PAFF komiteto) posėdis, kurio metu valstybės narės ir Komisija aptaria veterinarijos klausimus, įskaitant veterinarijos programų rezultatus.
- 14 Plenarinis gyvūnų ligų likvidavimo specialiosios paskirties grupės posėdis rengiamas kartą per metus, jame dalyvauti skatinamos visos valstybės narės; reguliariai buriamos papildomos specialiosios darbo grupės dėl konkrečių ligų, jos susitinka kelis kartus per metus (pavyzdžiui, salmonelių pogrupis).
- 15 Kiekvienos etalonišės ES laboratorijos funkcija – ES lygmeniu standartizuoti metodikas, koordinuoti kartu su valstybėmis narėmis vykdomą su diagnostikos metodais susijusią veiklą, rengti lyginamuosius bandymus ir organizuoti nacionalinėms etalonišėms laboratorijoms skirtus metinius praktinius seminarus, kurių metu valstybių narių ekspertai gali jungtis į tinklus, atnaujinti savo žinias ir pasidalinti informacija ir geriausiai praktika.
- 16 Geresnis mokymas rūpinantis maisto sauga (GMRMS).

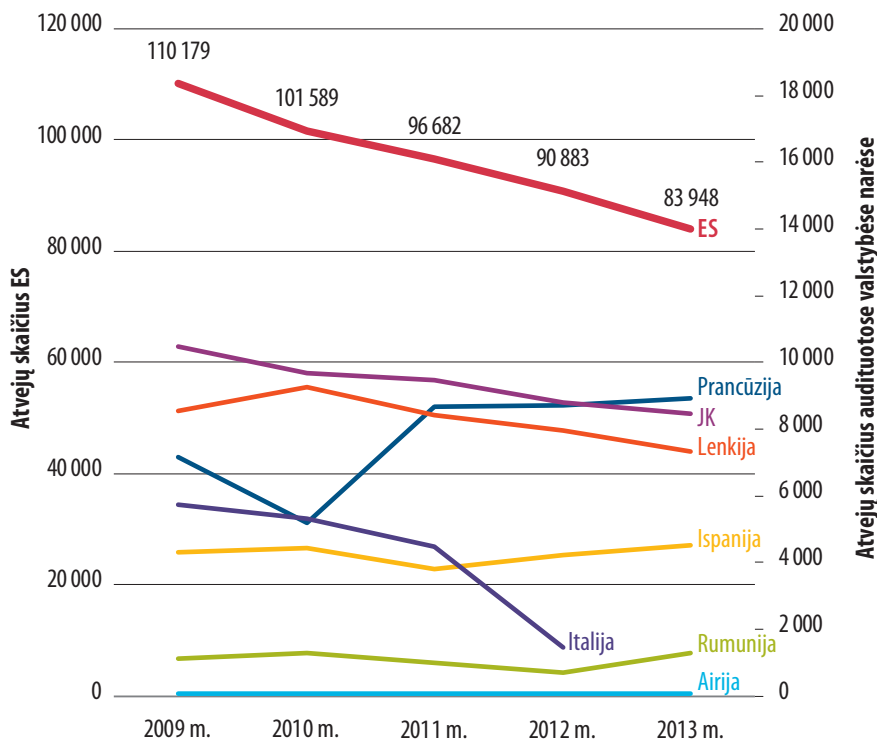
31

ES bendrojo finansavimo sistemos buvimas suteikia valstybėms narėms papildomų paskatų likviduoti gyvūnų ligas, įskaitant zoonozes; nustatyta ženkliai mažesnių išlaidų. Tai taip pat turėjo teigiamos įtakos žmonių sveikatos būklei, taipogi buvo sumažintos išlaidos. Pavyzdžiui, EFSA 2012 m. apskaičiavo¹⁷, kad bendra dėl žmonių salmoneliozės susidaranti ekonominė našta gali per metus siekti iki 3 milijardų eurų. Pastaraisiais metais ligos atvejų skaičius žymiai sumažėjo, kaip parodyta **4 diagramoje**. EFSA padarė išvadą¹⁸, kad šį sumažėjimą daugiausia sąlygojo sėkmingos valstybių narių salmonelių, kuriomis užsikrėtusios vištos (*Gallus gallus*), kontrolės programos, sumažinusios kiaušiniuose esančių salmonelių paplitimo atvejų skaičių.

17 Šaltinis: EFSA sudaryta su salmonelėmis susijusių faktų suvestinė.
18 EFSA / ECDC ES suvestinė zoonozių, zoonozių sukėlėjų ir per maistą plintančių ligų protrūkių ataskaita, 2012 m. 3 milijardų eurų suma yra viršutinio lygio įvertis.

4 diagrama

Zoonozinės salmonelės: žmonių susirgimo atvejų skaičius ES ir audituotose valstybėse narėse

Šaltinis: Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas.

Audito pastabos

32

Kitas pavyzdys yra pasiutligės protrūkis, kuomet 2005–2014 m. bendras pasiutligės atvejų skaičius ES lygmeniu labai žymiai sumažėjo: ES 28 jis nuo 3 708 sumažėjo iki 305.

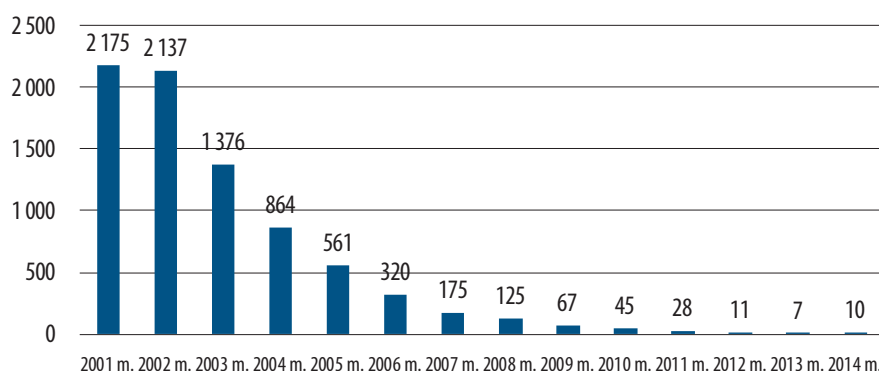
33

Komisijos įgyvendintos galvijų spongiforminės encefalopatijos likvidavimo ES priemonės buvo ypač sėkmingos. Galvijų spongiforminės encefalopatijos atvejų skaičius sumažėjo nuo daugiau kaip 2 000 atvejų 2001 m. iki 10 atvejų 2014 m., kaip parodyta **5 diagramoje**. Pagrindinės taikytos priemonės apima nurodytos pavojingos medžiagos pašalinimą¹⁹ iš pašarų ir maisto grandinių, draudimą galvijus, avis ir ožkas šerti žinduolių mėsos ir kaulų miltais bei milijonų galvijų testavimą kiekvienais metais. Pastaraisiais metais dažnai atliekami teisės aktų atnaujinimai ir mokslinių tyrimų finansavimas nulėmė ribotesnį ir tikslingesnį galvijų spongiforminės encefalopatijos testavimą. Komisija tarptautiniu mastu ir ypač kartu su PGSO gerai koordinuoja valstybių narių suskirstymą į kategorijas pagal jų geografinį galvijų spongiforminės encefalopatijos rizikos lygį. Galvijų tuberkuliozės likvidavimo programos taip pat vykdomos taikant ilgalaikį metodą; buvo užfiksuota ligos paplitimo daugelyje valstybių narių mažėjimo tendencija. Šioms dviem ligoms teko maždaug pusė ES programos išlaidų (žr. **1 lentelę**).

¹⁹ Tai gyvūnų audiniai, kuriems kyla didžiausia rizika, kad juose telksis infekcinių ligų sukėlėjai, ir kurie apima, pavyzdžiui, smegenis ir stuburo smegenis. Daugiau informacijos apie galvijų spongiforminę encefalopatiją pateikta **I priede**.

5 diagrama

Galvijų spongiforminės encefalopatijos atvejų skaičius ES

Šaltinis: Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas.

o valstybių narių programos buvo iš esmės tinkamai parengtos ir įgyvendintos,

34

Valstybės narės yra atsakingos už savo ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programų, kuriose nagrinėjami jų konkretūs su gyvūnų ligomis susiję prioritetai ir kurios yra pagrįstos tinkamais rodikliais, parengimą. Daugeliu atvejų valstybės narės turi daugiametės kovojimo su skirtingomis gyvūnų ligomis patirties. Komisija gali valstybių narių paprašyti siūlyti programas ir pakeisti savo strategiją, tačiau negali jų priversti to padaryti. Be to, įvykus ligos protrūkiui, keliančiam tarpvalstybinės infekcijos riziką, valstybės narės yra įpareigosios įgyvendinti konkrečias sektorių teisės aktuose numatytas priemones, nepaisant to, ar šios priemonės yra ES bendrai finansuojamos, ar ne.

35

Tam, kad valstybių narių programos atitiktų Bendrijos finansavimo reikalavimus, jos turi atitikti minimalius Komisijos nustatytus kriterijus²⁰. Pagal šiuos kriterijus reikalaujama, kad programose būtų pateikta informacijos apie, be kita ko, tikslus, trukmę, siektinus rezultatus, rodiklius (pavyzdžiui, sergamumą ir paplitimą), gyvūnų testavimą, skiepijimą ir administravimą. Programų sudėtingumas yra glaudžiai susijęs su atitinkamos ligos epidemiologine ypatybe. Programos gali apimti labai įvairias priemones, pavyzdžiui, visapusišką stebėjimo režimą, kraujo mėginius, konkrečias reaktorių²¹ nustatymo priemones, autopsiją, laboratorinę analizę, ūkininkams skirtas kompensacijų schemas, laukinių gyvūnų priežiūrą bei testavimo ir ligų valdymo kompiuterines sistemas.

36

Audito Rūmai nustatė, kad jų nagrinėtos valstybių narių programos buvo iš esmės tinkamai parengtos ir pritaikytos epidemiologinei padėčiai. Patvirtintos programos atitiko būtinus kriterijus, dažniausiai jose būdavo gerai apibūdinamos priemonės, kurių reikia imtis, jos buvo parengtos remiantis standartiniais Komisijos šablonais ir iš esmės jas įgyvendinus buvo gauti teigiami rezultatai (žr. **3 langelį**). Valstybės narės turi įdiegusios tinkamas sistemas, skirtas nustatyti galvijų ligų protrūkius ir sudaryti palankias jų likvidavimo sąlygas. ES integruota kompiuterinė veterinarijos sistema (TRACES), skirta gyvūnų tapatybei nustatyti ir jų judėjimui kontroliuoti, yra tinkamai sukurta ir palengvina ligos kontrolę.

20 Komisijos sprendimas 2008/341/EB.

21 Reaktorius – tai užsikrėtęs gyvūnas, kuris teigiamai reaguoja į ligos testą.

Valstybės narės programos gerų veiklos rezultatų pavyzdys

Užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų programos yra įgyvendinamos ir bendrai finansuojamos ES visose valstybėse narėse; joms audituotu laikotarpiu buvo skirta didžioji veterinarijos programoms skirto ES finansavimo dalis (žr. **1 lentelę**).

Airijoje 2009–2014 m. programai buvo iš viso skirta 17 milijonų eurų. Nors ES lėšų dydis buvo sumažintas nuo 4,7 milijono eurų 2010 m. iki 0,8 milijono eurų 2014 m., buvo pasiekta gerų veiklos rezultatų, visų pirma dėl:

- Aktyvių ir pasyvių stebėjimo sistemų, skirtų galvijų spongiforminės encefalopatijos atvejams nustatyti.
- Nustačius ligos atvejį vykdomi epidemiologiniai tyrimai ir skerdžiami kohortos gyvūnai ir jų palikuonys.
- Draudimas ūkinius gyvulius šerti gyvūninės kilmės produktais.

2014 m. Airijoje galvijų spongiforminės encefalopatijos atvejų nustatyta nebuvo. Tai galima palyginti su trim atvejais 2012 m. ir 2011 m. ir pasiektu aukščiausiu tašku – praeito amžiaus paskutinį dešimtmetį buvo užfiksuota daugiau kaip 400 atvejų.

Programų ekonominį veiksmingumą sudėtinga nustatyti,

37

Tarybos sprendime²² dėl išlaidų veterinarijos srityje reikalaujama, kad Komisija kas ketverius metus teiktų ataskaitas Europos Parlamentui ir Tarybai apie gyvūnų sveikatos būklę ir veterinarijos programų įgyvendinimo ekonominį veiksmingumą.

38

PGSO²³ gairėse numatyta, kad priimant sprendimą dėl tinkamiausių intervencijos galimybių turėtų būti atsižvelgta į ekonominio veiksmingumo sumetimus ir zoonotinį potencialą bei tam tikro ligų kontrolės priemonių rinkinio sėkmės tikimybę.

22 Tarybos sprendimo 2009/470/EB 41 straipsnis.

23 PGSO, Gyvūnų ligų kontrolės gairės, 2014 m. gegužės mėn.

39

Kaip nurodyta **1 lentelėje**, ES veterinarijos programoms skirto ES biudžeto metinės tiesioginės išlaidos per metus siekia apie 200 milijonų eurų. Be šių išlaidų valstybės narės išleidžia didesnes sumas siekdamos padengti joms tenkančią finansuojamų programų išlaidų dalį ir kitas veterinarines priemones, kurios, jų manymu, yra būtinos. Be to, ūkininkai ir maisto sektorius padengia sąnaudas, susijusias su veterinarinėmis išlaidomis, bandos pakeitimu, sumažėjusia produkcija, gyvūnų judėjimo apribojimais ir prarastomis rinkomis. Programų potencialūs pranašumai gali būti sugrupuoti į dvi pagrindines kategorijas²⁴:

- visuomenės ir gyvūnų sveikatos gerinimas: sergamumo / paplitimo sumažinimas, visuomenės sveikatos apsaugojimas (zoonozės atveju) ir savo funkcijos, kaip vienos pagrindinių prevencijos/valdymo priemonių ES gyvūnų sveikatos strategijos kontekste, vykdymas;
- ekonominė nauda visai ES: sektoriaus vertės išsaugojimas, prisidėjimas prie rinkos stabilumo, saugios prekybos užtikrinimas, ES išorės prekybos apimčių didinimas ir žmonių sveikatos išlaidų mažinimas.

40

Komisija, vykdydama ES biudžetą, turi laikytis patikimo finansų valdymo principų²⁵, o finansuojami veiksmai turėtų būti ekonomiškai, efektyvūs ir veiksmingi. Tai reiškia, kad programos rezultatai turėtų būti pagrįsti jų išlaidų prasme. Audito Rūmai pripažįsta, kad praktiškai yra labai sudėtinga pinigais išreikšti gyvūnų sveikatos politikos naudą sveikatai, visų pirma zoonozių atveju, kuomet pagrindinė gaunama nauda – tai žmogaus infekcijos išvengimas ir kai kuriais atvejais gyvybių išgelbėjimas.

Trūksta esamų likvidavimo programų ekonominio veiksmingumo vertinimo modelių

41

Audito metu nustatyta, kad trūksta esamų modelių ir ekonominių rodiklių, kurie leistų Komisijai atlikti siūlomų programų ekonominio veiksmingumo analizę, todėl Komisija tokios analizės neatlieka. Savo naujausioje (2014 m.) ataskaitoje dėl gyvūnų sveikatos būklės ir veterinarijos programų ekonominio veiksmingumo, kurią ji privalo pateikti pagal pagrindinį Tarybos sprendimą, Komisija pateikė informacijos apie išlaidas ir rezultatus. Šioje ataskaitoje Komisija pripažino, kad buvo nustatytas poreikis geriau įrodyti veterinarijos išlaidų ekonominį veiksmingumą.

24 Ištraukos iš Komisijos 2014 m. ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ES bendrai finansuojamų programų rezultatų.

25 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002, 30 straipsnis (OL L 298, 2012 10 26, p. 1).

42

Praktika rodo, kad patvirtintose programose ir vėlesnėse įgyvendinimo ataskaitose pateikta informacija suteikia išsamių duomenų apie išlaidas ir su veikla ir veiklos rezultatais susijusius rodiklius. Nors dauguma išlaidų (mėginių ėmimo, laboratorinių tyrimų, veterinarijos gydytojų atlyginimų, su kompensacijomis susijusių išlaidų ir pan.) ir kokybinė nauda (visuomenės sveikata, pagerintos eksporto galimybės ir pan.) programose buvo nurodytos, trūko esamų modelių ir informacijos, kad būtų galima įvertinti finansuojamos veiklos ekonominį veiksmingumą. Pavyzdžiui, dėl ES reakcijos į galvijų spongiforminės encefalopatijos krizę buvo išgelbėta gyvybių, prisidėta prie geresnės maisto saugos, pagerinta patikrų kokybė ir atstatytas vartotojų pasitikėjimas, tačiau programos ekonominis veiksmingumas negali būti įvertintas.

43

Mes taip pat nagrinėjome, ar buvo įrodymų, kad vykdant audituotas programas patirtos išlaidos buvo pagrįstos. Audito metu buvo nustatyta tam tikrų atvejų, kuriuos anksčiau buvo įvardijusi Komisija, kuomet kai kurios išlaidos buvo nepagrįstai didelės arba buvo valstybių narių nepakankamai kontroliuojamos, kaip parodyta **4 langelyje**. Šiais atvejais taisomųjų veiksmų ėmėsi Komisija.

4 langelis

Nepakankamai kontroliuojami veiksmai arba didelės išlaidos

1. Lenkijoje vykdant metines pasiutligės likvidavimo programas naudojamos vakcinos buvo nupirktos regioniniu lygmeniu. 2002–2009 m. lapių populiacijoje aptiktų pasiutligės atvejų skaičius labai žymiai sumažėjo: nuo 884 iki 6. Tačiau 2010–2011 m. aptiktų atvejų skaičius vėl greitai išaugo: atitinkamai iki 117 ir 103. Šie atvejai buvo daugiausia nustatyti Mažosios Lenkijos ir Pakarpatės regionuose. Vidutinė Lenkijoje nupirkta pasiutligės vakcina, kuri 2011–2013 m. buvo naudojama laukinėms lapėms skiepyti, vieneto kaina buvo žymiai didesnė už ES mokamą vidutinę kainą, nors į Lenkiją tiekiami vakcinos kiekiai taipogi buvo patys didžiausi Europos Sąjungoje (kiekvienais metais buvo tiekama daugiau kaip 10 milijonų vakcinų dozių). Masto ekonomijos požiūriu tai nėra logiška. Komisija pritaikė finansinius sumažinimus ir paprašė Lenkijos institucijų imtis veiksmų, kad būtų sumažintos pernelyg didelės vakcinų kainos, visų pirma surengiant bendrąjį nacionalinį kvietimą teikti pasiūlymus.
2. Rumunijoje nacionalinės institucijos netinkamai kontroliavo pasiutligės vakcinos, skirtos 2013 m. laukinėms lapėms skiepyti, platinimo oru sutarčių įgyvendinimą ir buvo išplatinta nepakankamai vakcinų. Be to, nacionalinės institucijos paėmė per mažai mėginių, kad patikrintų skiepijimo kampanijos veiksmingumą (procedūros buvo pagerintos 2014 m.). Todėl Komisija nepadengė skiepijimo kampanijos išlaidų.

Kai kuriais atvejais kaip kompensacijos išmokėtos sumos arba skirtos sumažintos išmokos turėjo nedidelį skatinamąjį poveikį

44

Teisės aktuose nustatyta, kad pagal ligų likvidavimo programas už sunaikintus gyvūnus ūkininkams išmokėta kompensacija privalo neviršyti sveikų gyvūnų rinkos vertės²⁶. Tokiu būdu siekiama nustatyti teisingą kompensacijos dydį, užkirsti kelią sukčiavimui ir paskatinti ūkininkus dalyvauti programoje. Tačiau ES teisės aktuose nenurodyta, kaip rinkos kainos turėtų nustatyti mokėtinas kompensacijas; tai nustato valstybės narės savo konkrečiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, nėra reikalavimo, kad valstybės narės pagrįstų kompensacijų sumas Bendrijos skerdenų klasifikavimo skalėmis ir su jomis susijusiomis kainomis²⁷. Per didelės kompensacijos gali užkirsti kelią veiksmingam biologinio saugumo priemonių įgyvendinimui.

45

Italijoje kompensacijų, išmokėtų už gyvūnus, kurie buvo sunaikinti pagal veterinarijos programas, dydžiai kartais būdavo didesni už sveikų gyvūnų rinkos kainas. Pavyzdžiui, 2012 m. už kiekvieną pagal likvidavimo programas sunaikintą avį ūkininkai gaudavo vidutiniškai nuo 87 iki 111 eurų kompensaciją, tačiau tuo metu vidutinė sveikų paskerstų avių skerdenų rinkos kaina nesiekė 60 eurų²⁸. Tais atvejais, kai kompensacijos viršijo rinkos kainą, gyvūnų ligų aptikimas ūkyje gali būti laikomas nelaukta atsiradusia galimybe papildyti bandą. Be to, ūkininkai, kurie priešingu atveju būtų vertinę ligos neužkrėstos teritorijos statusą, gali būti neskatinami įgyvendinti veiksmingas biologinio saugumo priemones.

46

JK atveju už galvijus mokamos kompensacijos Anglijoje yra grindžiamos vidutinėmis ankstesnio mėnesio rinkos kainomis. Už gyvulius mokamos kompensacijos Šiaurės Airijoje ir Velse yra grindžiamos atskirais vertinimais, kuriuos atlikus paprastai išmokamos didesnės kompensacijos nei Anglijoje, kurios gali neskatinti ūkininkų įgyvendinti veiksmingas biologinio saugumo priemones.

47

Po neigiamo galvijų ir avių bruceliozės likvidavimo programų techninių rezultatų įvertinimo Italijos (Sicilijos) regione Komisija 2005–2012 metams skyrė daugiau kaip 7 milijonais eurų mažesnes išmokas. 2011 m. visa bruceliozės programa Sicilijoje dėl prastų skiepijimo plano rezultatų buvo paskelbta netinkama finansuoti. Tačiau nacionalinės Italijos institucijos, taikydamos nacionalinę išteklių paskirstymo regionams sistemą, šio sumažinto dydžio nepritaikė regioninėms Sicilijos institucijoms, o paskirstė jį visiems Italijos regionams (kurių dauguma likvidavimo programos buvo tinkamai įgyvendinusios). Taigi Sicilijos valdžios institucijoms buvo suteikta nepakankamai paskatų pagerinti veterinarijos priemones.

26 Reglamento (ES) Nr. 652/2014 11 straipsnis.

27 2008 m. gruodžio 10 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1249/2008, kuriuo nustatomos išsamios Bendrijos galvijų, kiaulių ir avių skerdenų klasifikavimo skalių taikymo ir pranešimo apie tų skerdenų kainas taisyklės (OL L 337, 2008 12 16, p. 3).

28 Europos Komisija (Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD 2014 m. žemės ūkio rinkų statistiniai duomenys: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm).

Be to, vis dar yra galimybių tobulėti.

48

Tolesnėse dalyse įvardytos sritys, kuriose, mūsų manymu, yra galimybių tobulinti Komisijos metodą ir valstybių narių programas.

Pranešimas apie gyvūnų ligas ir apsikeitimas susijusia informacija

49

Europos pranešimo apie gyvūnų ligas sistema (ADNS) yra skirta standartinei informacijai apie ligų protrūkius pranešti. Ji nebuvo sukurta taip, kad turėtų epidemijų valdymo savybių arba teiktų istorinę informaciją ir analizuotų duomenis. Todėl lyginant su PGSO pasauline gyvūnų sveikatos informacine sistema (WAHIS), kurią visos valstybės narės privalo naudoti, ji suteikia nedaug pridėtinės vertės. Šios dvi sistemos teikia informaciją ir apie naujų protrūkių skaičių, ir apie jų vietą, tačiau nėra šių sistemų sąsajos, kuri leistų vykdyti automatinius informacijos mainus. Valstybės narės, siekdamos geriau valdyti grėsmes gyvūnų sveikatai, sukūrė savo pačių informacines sistemas, skirtas epidemiologiniams duomenims nagrinėti. Tačiau bendros sistemos, kuri palengvintų keitimąsi informacija ir leistų geriau koordinuoti valstybių narių vykdomą kontrolės veiklą, nėra.

50

Nuo 2012 m. buvo vykdomas bendras Komisijos ir PGSO projektas, kurio tikslas – susieti ADNS ir WAHIS sistemas sukuriant bendrą sąsają, kuri yra vadinama Gyvūnų ligų informacine sistema (ADIS)²⁹.

29 Ataskaitoje dėl ADNS analizės (1.4 versija), kuri buvo parengta Europos Sąjungai skirto Gyvūnų ligų informacinės sistemos (ADIS) informatinio prototipo, suderinto su PGSO-WAHIS/WADIS sąsaja, kūrimo kontekste nurodyta: „Išsamesnę analizę atlikti trukdo tai, kad trūksta tokių referencinių duomenų kaip regione esančių ūkių ir gyvūnų skaičius. Norint atlikti išsamesnę analizę erdvės ir laiko atžvilgiu, reikalingi papildomi duomenys, kaip antai visų esamų epidemiologinių vienetų vieta. Siekiant turėti aktualesnę ligų valdymo arba sprendimų priėmimo priemonę reikalinga papildoma informacija apie ligų valdymo priemones [...]; ADNS sistemoje esantis rūšių verčių sąrašas apima pagrindines ūkinių gyvūnų rūšis, tačiau jame pateiktas tik bendrinis „laukinių rūšių“ pavadinimas. Būtų tikslinga visų ligų atveju pradėti teikti prašymus dėl duomenų, susijusių su diagnozės nustatymo metodu [...].“

Informacija apie veiksmingumą ir valdymą

51

2008 m. Komisijos sprendime³⁰ nustatyti programos išdirbių rodikliai, apie kuriuos valstybės narės privalo teikti ataskaitas. Be to, Komisija apibrėžė veiksmingumo rodiklių nustatymo metodiką, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės per nustatytą laikotarpį mažiausiu procentiniu dydžiu pagerintų savo veiklos rezultatus sergamumo / paplitimo požiūriu. Be to, Komisija parengė daug (virš 100) rodiklių³¹, kuriuos valstybės narės turėtų naudoti. Jie apima išdirbių arba su veikla susijusių rodiklius, kaip antai paskiepytų gyvūnų ir atliktų testų skaičius, bei rodiklius, susijusius su rezultatais, pavyzdžiui, sergamumo arba paplitimo rodiklių pokyčiai. Nors pripažįstame, kad jau yra nustatyta daug rodiklių, manome, kad yra galimybių dar labiau juos pagerinti – visų pirma galima pagerinti rodiklius, susijusius su techniniu programų įgyvendinimu³². Neįtraukti ekonominiai rodikliai, kurie leistų atlikti siūlomų programų ekonominio veiksmingumo analizę (žr. 41 ir 42 dalis).

52

Komisija reikalauja, kad valstybės narės, rengdamos savo veterinarijos programas, laikytųsi standartinio šablono. Tai apima informaciją apie pastarųjų metų ligos raidą. Be to, vienas iš Komisijos naudotų kriterijų (žr. 28 dalį), skirtų programų projektams vertinti, yra susijęs su ligos pastarųjų penkerių metų raidos duomenų kokybe. Mes pažymėjome, kad nors tokių istorinių duomenų buvo galima gauti daugeliu atveju, audito metu tikrintų trijų valstybių narių programų iš 24 atveju nepriklausomi Komisijos vertintojai nustatė, kad į pastarųjų metų programų projektus nebuvo įtraukta pakankamai patenkinamos istorinės informacijos³³. Šiais atvejais Komisija paprašė suteikti svarbią informaciją ir atitinkamos valstybės narės ją suteikė. Audito metu Komisija kūrė informacinę sistemą, kuri leistų pasinaudoti parengta naudoti istorine ankstesnių valstybių narių programų informacija ir ją analizuoti, ir nustatė standartinę elektroninę ataskaitų teikimo sistemą, per kurią valstybės narės siųstų pagrindinius dokumentus³⁴, susijusius su jų veterinarijos programomis³⁵. Šie pokyčiai turėtų padėti atlikti būsimą programų analizę.

- 30 Komisijos sprendimas 2008/940/EB, pakeistas 2014 m. gegužės 12 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu 2014/288/ES, kuriuo nustatomi standartiniai tam tikrų gyvūnų ligų ir zoonozų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos nacionalinių programų, kurias bendrai finansuoja Sąjunga, vykdymo ataskaitų rengimo reikalavimai ir panaikinamas Sprendimas 2008/940/EB (OL L 147, 2014 5 17, p. 88).
- 31 Komisijos dokumentas WD SANCO/12915/2012.
- 32 Pavyzdžiui, laiko tarpai tarp testų, protrūkių, kuomet buvo nustatytas infekcijos šaltinis, dalis; bruceliozės atveju – bandų stebėjimas neturint ūkiuose paskiepytų gyvulių bandos tyrimų procentinės dalies ir paskiepytų ūkių dalis; rodikliai, susiję su veterinarinių tarnybų mokymais, išlaidomis ir pajėgumais; avių ir ožkų bruceliozės atveju – brucelių padermės genotipo nustatymo rezultatai.
- 33 Taip buvo pasiūlytos 2015 m. JK galvijų tuberkuliozės programos, pasiūlytos 2015 m. Ispanijos mėlynojo liežuvio programos ir pasiūlytos 2014 m. Italijos mėlynojo liežuvio programos atveju.
- 34 Visų pirma programų projektus, tarpines ataskaitas, galutines ataskaitas ir mokėjimų prašymus.
- 35 Komisijos įgyvendinimo sprendimas 2014/288/ES.

Veterinarinės kontrolės pateikimas programose

53

Apskritai dauguma programų pateisino priemones, kurių reikia imtis, ir rezultatus, kurių reikia pasiekti. Tačiau mes manome, kad būtų tinkama, jog veterinarinės priemonės bei veiksmai, kurių buvo imtasi atsižvelgiant į MVT rekomendacijas ir specialiosios paskirties grupės rekomendacijas, kai kuriose programose būtų geriau apibūdinti. Dviejų iš 24 audito metu patikrintų valstybių narių programų atveju nepriklausomi Komisijos vertintojai pateikė panašias pastabas³⁶.

Programos, kurių vykdymo pažanga yra vangi

54

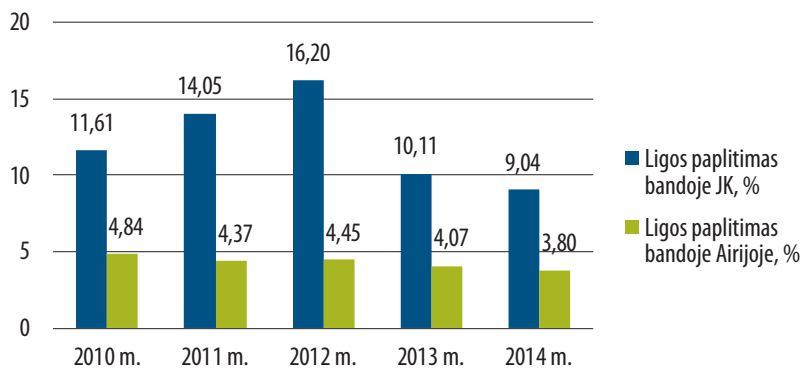
Kai kuriose valstybėse narėse kai kurių ligų likvidavimo programų vykdymas trunka kelis dešimtmečius (žr. 9 dalį). Nors galvijų tuberkuliozės paplitimas JK ir Airijoje mažėja, lyginant su kitomis valstybėmis narėmis, jis vis dar yra santykinai didelis (žr. 6 diagramą)³⁷. JK nuo 2013 m. pradėjus dažniau vykdyti tuberkuliozės testus srityse, kuriose ji yra mažai paplitusi, t. y. ne kartą kas ketverius metus, o kartą per metus, aptinkama daugiau ligos atvejų. Tačiau vis dar yra reikšmingų su tuberkuliozės, kurios paplitimas kai kuriuose regionuose yra labai didelis, likvidavimo programa JK susijusių spręstinių uždavinių.

36 Dėl 2014 m. Italijos mėlynojo liežuvio programos ir 2014 m. Airijos galvijų tuberkuliozės programos.

37 2014 m. galvijų tuberkuliozės paplitimas bandoje JK, Airijoje, Ispanijoje ir Italijoje atitinkamai siekė 9,04 %, 3,8 %, 1,72 % ir 0,81 %. Prancūzijai ir Lenkijai yra suteiktas oficialus ligos neužkrėstos teritorijos statusas, o ligos paplitimas Rumunijoje yra nereikšmingas.

6 diagrama

Galvijų tuberkuliozė Airijoje ir JK

Šaltinis: Sveikatos ir maisto saugos GD.

55

Italijoje avių ir ožkų bruceliozę sunku likviduoti dėl kai kurių regionų ūkininkų nevisapusiško bendradarbiavimo. Dosni kompensavimo sistema (žr. 45 dalį) taip pat gali būti tai lemiantis veiksnys. Tačiau nacionaliniu lygmeniu ligos paplitimo mastas mažėja ir buvo pasiekęs 1,2 % 2014 m., palyginti su 3,7 % 2008 m. Jos paplitimo mastas tuo pačiu laikotarpiu Sicilijoje sumažėjo nuo 11,9 % 3,4 %.

56

Pažymime, kad Komisija savo 2014 m ataskaitoje³⁸ Parlamentui ir Tarybai dėl ES bendrai finansuojamų veterinarinės programų rezultatų taip pat pažymėjo, kad JK galvijų tuberkuliozės programos ir Italijos bruceliozės programų rezultatai kelia nerimą. Audito Rūmai taip pat pripažįsta, kad Komisija skatina valstybes nares tokiais atvejais imtis veiksmų atsižvelgiant į specialiosios paskirties grupės ir MVT pateiktas rekomendacijas.

Laukinių gyvūnų gydymo metodas

57

Tiesioginiai ar netiesioginiai laukinių ir naminių gyvūnų kontaktai gali nulemti ligos plitimą arba apsunkinti veiksmingą gyvūnų ligų programų įgyvendinimą. Pavyzdžiui, pasiutligė gali platinti laukinės lapės, o galvijų tuberkuliozę – barsukai, šernai ir elniai. Yra keli PGSO paskelbti leidiniai³⁹ apie laukinių gyvūnų ligų stebėjimą ir susijęs tarptautinis susitarimas dėl pranešimo apie ligas. Nors laukiniams gyvūnams skirtos pasiutligės vakcinės pirkimas yra įtrauktas į valstybių narių programas, ES neturi patvirtinusi konkretaus kovos su tuberkulioze metodo.

58

ES lygmeniu nėra kitoms nei galvijai rūšių gyvūnams (pavyzdžiui, laukinėms ožkoms ir kitiems laukiniams gyvūnams) skirtų tuberkuliozės likvidavimo teisės aktų nuostatų. Visų pirma Jungtinėje Karalystėje barsukus saugo nacionaliniai teisės aktai, kurie gali apsunkinti veiksmingą galvijų tuberkuliozės likvidavimo programos įgyvendinimą.

- 38 COM(2014) 115 final, 2014 m. kovo 5 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ES bendrai finansuojamų gyvūnų ligų ir zoonozijų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programų rezultatų 2005–2011 m., 3.3 skirsnis.
- 39 PGSO, Laukinių gyvūnų ligų ir priežiūros mokymo vadovas, 2010 m.

Tam tikrų vakcinų panaudojimo galimybė

59

Pasak PGSO⁴⁰, parengtos naudoti tinkamos veterinarinės vakcinos ir antigenai yra nepaprastai svarbi gyvūnų sveikatos programų dalis⁴¹. Yra nemažai ES iniciatyvų ir mokslinių tyrimų projektų, kurių tikslas – aptikti naujus virusus ir skatinti galimybes pasinaudoti vakcinomis⁴². Priklausomai nuo ligos, gali būti labai mažai tinkamų Europos Sąjungoje naudoti vakcinų arba jų gali apskritai nebūti. Tačiau skiepijimas yra viena pagrindinių esamų priemonių įgyvendinant veiksmingą „prevencija geriau už gydymą“ metodą. Priežastys, kodėl ne visuomet yra galimybių pasinaudoti vakcinomis, yra sudėtingos. Naujausi tyrimai rodo⁴³, kad be to, jog yra techninių su jų kūrimu susijusių sunkumų, farmacijos pramonė yra nepakankamai finansiškai suinteresuota siekti gauti leidimą Europos Sąjungoje naudoti tam tikras vakcinas. **5 langelyje** iliustruojami tam tikri praktiniai sunkumai, kuriuos sąlygoja tinkamų vakcinų stygius.

60

Nei bendro vakcinų pirkimo teisinio pagrindo, nei bendro vakcinų atsargų banko Europos lygmeniu nėra. Vakcinų pirkimo procedūra valstybėms narėms paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus gali trukti kelis mėnesius, o tuo tarpu virusas gyvūnų populiacijoje gali ir toliau plisti. Mes pažymėjome, kad naujasis Gyvūnų sveikatos teisės aktas, kurį šiuo metu svarsto teisėkūros institucijos, leistų Komisijai padidinti gebėjimus įkurti vakcinų bankus.

- 40 PGSO, Sausumos gyvūnų diagnostinių tyrimų ir vakcinų vadovas, 2014 m.
- 41 PGSO, „Gyvūnų ligų kontrolės gairės“, 2014 m. gegužės mėn.
- 42 Pavyzdžiui, ES mokslinių tyrimų fondų lėšomis buvo remiami vakcinų nuo tuberkuliozės (NEWTBVAC), bruceliozės (BRU-VAC) ir klasikinio kiaulių maro (CSFV-GODIVA) kūrimo projektai.
- 43 Videnova, K. ir Mackay, DKJ. Galimybė pasinaudoti vakcinomis nuo pagrindinių gyvūnų ligų Europos Sąjungoje (*Availability of vaccines against major animal diseases in the European Union*).

Tinkamų vakcinų stygiaus sąlygoti sunkumai

Yra daugiau nei 20 mėlynojo liežuvio viruso (vabzdžių pernešamos virusinės atrajotojų ligos) atmainų (serologinių tipų).

Italijoje buvo nustatytos šešios atmainos. Šiuo metu polivalentinės vakcinos (kurios yra veiksmingos kovojant su keliomis viruso padermėmis) ES nėra pripažintos. Todėl tokiais atvejais sudėtinga numatyti vakcinų naudojimą.

Prancūzijoje 2008 m. mėlynojo liežuvio krizės metu vakcinos atsargos buvo ribotos. Todėl Prancūzijos valdžios institucijos turėjo skubiai nusipirkti papildomų atsargų. Tai brangiai atsiėjo ir buvo sugaišta daug laiko, todėl nacionalinės valdžios institucijos manė, kad buvo galima išvengti 520 nustatytų mėlynojo liežuvio atvejų *Ile et Villaine*, jei būtų buvę galima anksčiau pasinaudoti vakcinomis.

Ispanijoje (Estremadūros regione) prasidėjus pirmajam mėlynojo liežuvio serologinio tipo S4 protrūkiui nebuvo galima gauti pakankamai šio serologinio tipo vakcinos. Todėl skiepijimo kampanija buvo nukelta kitiems metams siekiant pažaboti ligą galimo sekančio viruso plitimo laikotarpiu.

61

Gyvūnų ligos sąlygoja dideles ekonomines sąnaudas ir kelia riziką gyvūnų ir žmonių sveikatai. Ligos gali plisti nepaisydamos sienų, o ankstesni ligų protrūkiai atsiėjo milijardus eurų. Todėl ES siekia apsaugoti gyvūnų sveikatą ir finansuoja valstybių narių programas, skirtas likviduoti, kontroliuoti ir stebėti kai kurias gyvūnų ligas. Šios programos apima tokius veiksmus kaip mėginių ėmimas, laboratorinė analizė, kompensacinės išmokos už sunaikintus gyvūnus ir skiepavimo kampanijos. Pastaraisiais metais ES išlaidos mažėjo ir nebuvo jokios didelės krizės, kuri prilygtų 2001 m. snukio ir nagų ligos protrūkiui. Tačiau ES turi būti pasirengusi spręsti būsimas krizes ir gali praeiti daug metų, kad įgyvendintų ligų likvidavimo programas būtų suteiktas ligos neužkrėstos teritorijos statusas.

62

Audito metu buvo nagrinėjama, ar gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programos tinkamai užkerta kelią gyvūnų ligoms. Tai apėmė nagrinėjimą, ar Komisijos metodas buvo tinkamas, ar valstybės narės parengė ir įgyvendino tinkamas programas ir ar buvo tinkamai atsižvelgta į ekonominę programų veiksmingumą.

63

Iš esmės Audito Rūmai padarė išvadą, kad jų tikrintos gyvūnų ligų programos tinkamai užkirto kelią gyvūnų ligoms. Tačiau kadangi ligos protrūkių gali visuomet pasitaikyti, Komisija ir valstybės narės turėtų išlikti budrios.

64

Komisijos gyvūnų ligų programoms skirta strategija buvo iš esmės tinkama, Komisijos veiksmai buvo paremti tinkamomis techninėmis rekomendacijomis bei buvo tinkamai parengta gyvūnų sveikatos politika ir nustatyta biudžeto išteklių prioritetinėms programoms paskirstymo prioritetų tvarka sistema. Galvijų spongiforminės encefalopatijos likvidavimo metodas buvo ypač sėkmingas. Kiti geri pavyzdžiai – zoonozinių salmonelių ir pasiutligės atvejų sumažėjimas. Pagrindiniai teisės aktai išliko sudėtingi, o finansavimo skirtingoms ligoms skyrimo prioritetų nustatymas buvo palaipsniui gerinamas (26–33 dalys).

65

Mes nustatėme, kad valstybių narių programos buvo iš esmės tinkamai parengtos ir įgyvendintos. Programos atitiko būtinus kriterijus, o valstybės narės turėjo įdiegusias tinkamas gyvūnų ligų protrūkių nustatymo ir jų likvidavimo palengvinimo sistemas (34–36 dalys).

Išvados ir rekomendacijos

66

Mes nustatėme, kad nors Komisija privalėjo teikti ekonominio veterinarinių programų veiksmingumo ataskaitas Europos Parlamentui ir Tarybai, trūksta tinkamų tokios procedūros modelių. Patvirtintos programos ir vėlesnės įgyvendinimo ataskaitos teikia informaciją apie išlaidas ir rezultatus, tačiau programų ekonominį veiksmingumą sudėtinga nustatyti (37–42 dalys).

67

Audito metu buvo nustatyta nepakankamai gerai kontroliuojamų arba nepagrįstai didelių išlaidų pavyzdžių, kuriuos anksčiau buvo įvardijusi Komisija. Kai kuriais atvejais Italijoje kaip kompensacijos ūkininkams sumokėtos sumos arba Komisijos skirta sumažinta išmoka turėjo nedidelį skatinamąjį veiksmingų biologinio saugumo priemonių vykdymo ir taisomųjų priemonių įgyvendinimo poveikį (43–47 dalys).

68

Mes nustatėme kelias konkrečias sritis, kuriose galima atlikti patobulinimų. Valstybėms narėms keičiantis epidemiologine informacija galėtų būti tinkamiau taikomos informacinės sistemos (49 ir 50 dalys).

69

Komisija nustatė išsamų minimalių programų išdirbių rodiklių, kuriais turi naudotis valstybės narės, rinkinį. Mes nustatėme, kad su veterinarijos priemonėmis susijusi informacija ir veiksmai, kurių buvo imtasi atsižvelgiant į ankstesnes MVT ir specialiosios paskirties grupės rekomendacijas, kai kuriose valstybių narių programose galėtų būti geriau apibūdinti. Audito metu ne visuomet būdavo pakankamai parengtos naudoti istorinės informacijos apie ligų raidą. Tačiau techninių programų rodiklių registravimo duomenų bazė buvo rengiama, o Komisija buvo įdiegusi naują elektroninę ataskaitų teikimo sistemą (51–53 dalys).

70

Mes nustatėme keletą programų, kurių atveju pažanga buvo vangi, visų pirma galvijų tuberkuliozės JK ir Airijoje likvidavimo bei ožkų ir avių bruceliozės pietų Italijoje likvidavimo programų atveju (54–56 dalys).

71

Laukiniai gyvūnai gali platinti ligas naminiams gyvuliams (ir net žmonėms) ir todėl jį turi būti atsižvelgta kuriant su gyvūnų sveikata susijusį metodą ir finansuojant gyvūnų ligų programas. Mes nustatėme, kad ES taikomas laukinių gyvūnų ligų tyrimo metodas turėtų būti papildytas, visų pirma tuberkuliozės atveju (57 ir 58 dalys).

72

Vakcinos yra viena pagrindinių tam tikrų ligų likvidavimo programų priemonių. Audito Rūmai pažymėjo, kad priklausomai nuo ligos gali būti labai nedaug tinkamų vakcinų arba jų gali visai nebūti. Visų pirma mes nustatėme, kad vakcinų nuo mėlynojo liežuvio stygius neigiamai paveikė programas Italijoje, Prancūzijoje ir Ispanijoje. Be to, audito metu Europos lygmeniu nebuvo nei bendro vakcinų pirkimo teisinio pagrindo, nei bendro vakcinų atsargų banko (59 ir 60 dalys).

Rekomendacijos

Kad dar labiau pagerintų gyvūnų ligų likvidavimą, kontrolę ir stebėseną, Komisija turėtų:

- a) sudaryti palankias sąlygas valstybių narių apsikeitimui epidemiologine informacija;
- b) išnagrinėti, ar esami rodikliai turėtų būti atnaujinti siekiant suteikti geresnės kokybės informacijos apie veterinarinės kontrolės veiklą ir ekonominį programų veiksmingumą;
- c) kai tinkama, į veterinarijos programas sistemingai įtraukti laukinės gyvūnijos aspektus;
- d) sukurti daugiau galimybių valstybėms narėms pasinaudoti vakcinomis, kai tai yra pagrįsta epidemiologiniu požiūriu.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Augustyn KUBIK, 2016 m. vasario 3 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

I priedas

Informacija apie gyvūnų ligas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Paukščių gripas, kurį sukelia A tipo gripo virusas, gali paveikti kelias maistui skirtų paukščių rūšis (viščiukas, kalakutis, putpelės, perlines vištas ir t. t.) bei kambarinius ir laukinius paukščius užkrečiant juos kai kuriomis viruso atmainomis, sukeliančiomis labai didelį mirtingumą. Virusas taip pat buvo izoliuotas nuo žinduolių rūšių, įskaitant žmones, žiurkės ir peles, žebenkštis ir šeškus, kiaules, kates, tigrus ir šunis.</p>	<p>Prie paukščių gripo plitimo gali prisidėti keli veiksniai, įskaitant globalizaciją ir tarptautinę prekybą (teisėtą ir neteisėtą), rinkodaros veiklą (gyvų paukščių rinkas), ūkininkavimo praktiką ir virusus, kuriais yra užsikrėtę laukiniai paukščiai. Paukščių gripo virusai gali plisti esant tiesioginiam kontaktui su užsikrėtusių paukščių išskyromis, visų pirma fekalijomis, arba per užkrėstą pašarą, vandenį, įrangą ir drabužius.</p>	<p>Nors paukščių gripas daugiausia yra paukščių liga, ją paukščiai gali pernešti žmonėms. Paukščių gripo virusai yra būdingi konkrečioms rūšims, tačiau retais atvejais jie nepaiso šių rūšių sienų ir apkrečia žmones. Virusai perduodami žmonėms tais atvejais, kai yra artimas kontaktas su užsikrėtusiais paukščiais arba esant labai užkreštai aplinkai.</p>	<p>Esant nesunkiai ligos formai požymiai gali pasireikšti tik kaip pa-sčiausiosios plunksnos, sumažėjusi kiaušinių produkcija arba nedidelis poveikis kvėpavimo sistemai. Esant sunkiam ligos atvejui virusas ne tik paveikia kvėpavimo takus, kaip kad nesunkios ligos formos atveju, bet taip pat pakenkia daugeliui organų ir audinių ir gali prisidėti labai didžiulis vidinis kraujavimas.</p>	<p>Paukščių gripas gali būti įtartas remiantis klinikiniais požymiais ir reiškiniais, sukeliančiais ligą. Tvirtinant diagnozę būtini laboratoriniai testai.</p>	<p>Visame pasaulyje remiantis PGSO paukščių gripo stebėjimo standartais buvo įdiegtos stebėjimo priemonės siekiant nustatyti užkratą naminiuose paukščiuose.</p>
<p>Afrikinis kiaulių maras yra itin užkrečiama kiaulių, Afrikos tapyrų, europinių šernų ir amerikietiško laukinių kiaulių hemoraginė liga. Rizika susirgti šia liga visoms amžiaus grupėms yra vienoda. Esant didelio virulentiškumo formoms afrikiniai kiaulių marai yra būdingas didelis karščiavimas, apetito praradimas, odos ir vidaus organų kraujavimas ir vidutiniškai per 2–10 dienų išstinkanti mirtis. Mirtingumo lygiai gali siekti iki 100 %.</p>	<p>Afrikos tapyrų gali būti viruso nešiotojai gamtoje, neturintys jokių ligos požymių. Iš šio viruso nešiojojo liga plinta per minkštąją erkę <i>Ornithodoros moubata</i>. Erkė praryja virusą su krauju ir jį perduoda maitindamasi ant ligai neatsparių gyvūnų. Virusą jam neatspariems gyvūnams gali platinti kandantys vabzdžiai ir erkės, užkrėstos patalpos, transporto priemonės, įranga arba drabužiai.</p>	<p>Afrikinis kiaulių maras nekelia grėsmės žmogaus sveikatai.</p>	<p>Priklausomai nuo virulentiškumo audinių pažeidimų sunkumas ir plitimas taip pat yra skirtingi. Sunkiems ligos atvejams būdingas didelis karščiavimas ir mirtis, kuri vidutiniškai išstinka per 2–10 dienų. Mirtingumo lygis gali siekti iki 100 %. Kiti klinikiniai požymiai taip pat gali apimti apetito praradimą, depresiją, ausų, pilvo ir kojų odos paraudimą, kvėpavimo sutrikimą, vėmimą, kraujavimą iš nosies arba tiesiosios žarnos ir kartais viduriavimą. Prasidėjus protrukiui persileidimas gali būti pirmasis matomas reiškinys.</p>	<p>Afrikinį kiaulių marą galima įtarti remiantis klinikiniais požymiais, o jo patvirtinimas turi būti atliktas taikant nustatytus laboratorinius testus, visų pirma siekiant atskirti šią ligą nuo klasikinio kiaulių maro.</p>	<p>Paskelbto afrikinio kiaulių maro gydymo ar vakcinacijos nėra. Visos sėkmingos ligos likvidavimo programos apėmė greitą diagnozę, visų gyvūnų užkrėstose patalpose išskerdimą ir pašalinimą, nuodugnų valymą ir dezinfekavimą bei dezinskciją, judėjimo kontrolę ir priežiūrą.</p>

Paukščių gripas

Afrikinis kiaulių maras

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Bruceliozė – tai užkrečiama naminių gyvulių liga, kurios poveikis ekonomikai yra didžiulis. Liga sukelia daug bakterijų, kurios užkrečia konkrečias gyvūnų rūšis. Tačiau dauguma brucelės rūšių taip pat gali užkrėsti kitas gyvūnų rūšis. Ji užkrečia galvijus; kiaules, avis ir ožkas, kupranugarius, arklius ir šunis. Ji taip pat gali užkrėsti kitus atrajotojus, kai kuriuos jūros žinduolius ir žmones.</p>	<p>Bruceliozė paprastai plinta gyvūnų patyrus persileidimą arba pagimdžius. Per gimdymą išsiskyrusiuose užkrėsto gyvūno fluiduose randama daug bakterijų. Aplinkoje (ne gyvūne) bakterijos gali išgyventi kelis mėnesius, ypač esant vėsioms ir drėgnoms sąlygoms. Jos užkrečia ir kitus gyvūnus, kurie užsikrečia prariję bakterijų. Bakterijos taip pat apsigyvina pašmenyje ir užkrečia pieną. Bruceliozė yra svarbi laukinių gyvūnų liga, kuria užsikrečia laukinės kiaulės, bizonai, briedžiai ir europiniai kiškiai. Tai, kad ligos nešiotojai yra laukiniai gyvūnai, komplikuoja ligos likvidavimo pastangas.</p>	<p>Bruceliozė – tai itin užkrečiama žmonių zoonozė (angl. undulant fever arba Malta fever). Žmonių simptomai yra nepastovūs arba nereguliarūs karščiavimas, galvos skausmas, silpnumas, gausus prakaitavimas, drebulys, svorio netekimas ir bendro pobūdžio skausmai. Taip pat gali būti užkrėsti organai, įskaitant kepenis ir blužnį. Veterinarai, ūkininkai ir skerdyklų darbuotojai gali užsikrėsti infekcija, kadangi jie prižiūri užkrėstus gyvūnus ir tvarko aborto metu pašalintus vaisius arba placenta. Liga taip pat gali užsikrėsti žmonės, vartodami nepasterizuotą užkrėstų gyvūnų pieną.</p>	<p>Paprastai liga yra neįmimi, o užsikrėtęs gyvūnas rodo nedaug ligos požymių, kol nepersileidžia. Vyriškos giminės gyvuliams gali patinti sekliodės, o kartais bakterijos telkiasi sąnariuose ir sukelia artritą. Bruceliozės svarba yra ta, kad dėl abortų, nevaisingumo, placentos sulaukymo, negyvygimo arba silpno palikuonio gimimo ji sąlygoja prastus reprodukcijos rezultatus. Dėl jos pienuių galvijų, avių, ožkų ir kiaulių augintojai patiria mižiniškus ekonominius nuostolius.</p>	<p>Liga gali būti įtarta remiantis tokiomis klinikiniais simptomais kaip persileidimas, tačiau jos patvirtinimas yra atliekamas taikant serologinius, o po to nustatytus laboratorinius tyrimus siekiant izoliuoti ir nustatyti bakterijas.</p>	<p>Priežiūra naudojant serologinius tyrimus, kaip antai tokius pieno tyrimus kaip pieno žiedo tyrimas, gali būti naudojami tikrinimui vykdyti ir atlieka svarbų vaidmenį ligos likvidavimo kampanijų metu. Taip pat prekybos ir ligos kontrolės tikslais atliekami atskirų gyvūnų testai.</p>

Bruceliozė

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Mėlynojo liežuvio liga – tai neužkrečiama virusinė liga, nuo kurios kenčia naminiai ir laukiniai atrajotai (visų pirma ožius, buivolus, antilopes, elnius, briedžius ir kupra-nuqarius), kurią perneša vabzdžiai, visų pirma <i>Culicoides</i> rūšies kandantys mašalai. Mėlynojo liežuvio liga sukeliantis virusas yra <i>Reoviridae</i> šeimos narys. Nustatyti dvidešimt keturi (24) skirtingi serologiniai tipai, o kiekvieno viruso atmainos gebėjimas sukelti ligą labai skiriasi. Labai neatsparių avių atveju sergamumas gali siekti 100 %.</p>	<p>Užkratą pernešantis vabzdys yra labai svarbus mėlynojo liežuvio viruso tarp gyvulių nešiotojas. Užkratą pernešantis vabzdžiai užsikrečia mėlynojo liežuvio virusu prariję užkrėstų gyvulių kraują. Be užkratą pernešančio vabzdžio liga negali plisti tarp gyvulių.</p>	<p>Su mėlynojo liežuvio liga susijusios rizikos visuomenės sveikatai nėra.</p>	<p>Užsikrėtusių avių klinikiniai simptomai skiriasi ir gali apimti karščiavimą, kraujavimą bei burnos ir nosies audinių opas, gausų viduriavimą, vėmimą, plaučių uždegimą ir dėl cianozės atsiradimą ir dėl cianozės atsiradimą (pasitaiko retai); nėščios avys gali persileisti.</p>	<p>Mėlynojo liežuvio liga gali būti įtarta remiantis tipiniais klinikiniais simptomais, būtinų užkratą pernešančių vabzdžių paplitimu visų pirma tose zonose, kuriose ligos paplitimas yra endeminis. Tvirtinant diagnozę būtini laboratoriniai testai.</p>	<p>Endeminiuose zonose kontroliuoti gyvulių stebėjimo programomis kontroliuose bandose aktyviai atrenkami gyvūnai siekiant nustatyti viruso buvimą. Skiepai naudojami kaip veiksmingiausia ir praktiškiausia priemonė siekiant iki minimumo sumažinti su liga susijusius nuostolius ir potencialiai nutraukti susidariusį užsikrėtusio gyvūno ir užkratą pernešančio vabzdžio ciklą. Nepaprastai svarbu naudoti skiepus, skirtus suteikti apsaugą konkrečioje zonoje nuo konkrečios susirūpinimą keliančio viruso atmainos (arba atmainų).</p>
<p>Galvijų tuberkuliozė – tai chroniška gyvulių liga, kurią sukelia bakterijos, vadinamos <i>Mycobacterium bovis</i>, (<i>M. bovis</i>), glaudžiai susijusios su bakterijomis, kurios sukelia žmonių ir paukščių tuberkuliozę. Ši liga gali paveikti praktiškai visus žinduolius, sukeldama bendrą ligos būseną, kosulį ir galiausiai mirtį.</p>	<p>Liga yra užkrečiama ir plinta esant kontaktui su užkrėtais naminiams gyvuliams ir laukiniams gyvūnams. Įprastas infekcijos patekimo būdas – užkrėstų lašelių, kurie iš plaučių iškosėjami, įkvėpimas. Versiškai ir žmonės taip pat gali užsikrėsti prariję žalio užsikrėtusių karvių pieno.</p>	<p>Žmonės gali užsikrėsti išgėrę žalio užsikrėtusių galvijų pieno arba įkvėpę ligą sukeliančių lašelių. Kai kuriose šalyse apskaičiuota, kad iki dešimt žmonių tuberkuliozės procentų sukelia galvijų tuberkuliozė.</p>	<p>Galvijų tuberkuliozė dažnai trunka ilgai ir prireikia kelių mėnesių ar metų, kad atsirastų simptomai. Įprastiniai klinikiniai požymiai apima silpnumą, apatito praradimą, svorio sumažėjimą, nepastovų karščiavimą, protarpinį sausą kosulį, viduriavimą ir didelius pastebimus limfmazgius.</p>	<p>Standartinis galvijų tuberkuliozės aptikimo metodas – tuberkulino testas, kurio metu į odą įšvirkščiamas nedidelis antigeno kiekis ir matuojama imuninė reakcija. Galutine diagnozė nustatoma laboratorijoje auginant bakterijas – tai procesas, kuris trunka mažiausiai aštuonias savaites.</p>	<p>Standartinė galvijų tuberkuliozės taikoma kontrolės priemonė – testai ir skerdimas. Ligos likvidavimo programos, kurias sudaro <i>post mortem</i> mėsos tyrimas, intensyvi priežiūra, apimanti vizitus ūkiuose, sistemingą individualių galvijų testavimą ir užkrėstų ir neužkrėstų gyvulių pašalinimą bei judėjimo kontrolę, labai sėkmingai sumažino ligos mastą arba ją likvidavo. Užkrėstų gyvulių pieno pasterezavimas iki pakankamos temperatūros, kad būtų nužudytos bakterijos, užkirta ligos plitimui ir žmonių ligos sukėlimui.</p>

Mėlynojo liežuvio liga

Galvijų tuberkuliozė

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Galvijų spongiforminė encefalopatija – tai progresuojanti, mirtina galvijų nervų sistemos liga. Ligos inkubacinis laikotarpis ilgas: trunka ketverius – penkerius metus; šiuo metu liga nėra pagydoma ir nuo jos nėra skiepy. Galvijų spongiforminė encefalopatija priklauso ligų, žinomų kaip užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos, grupei. Kitos užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos apima avių kaitulį, chronišką elnių ir briedžių išsekimo ligą bei Krocifeldo-Jakobo ligą, kuria užkrečia žmonės. Galvijų spongiforminėms encefalopatijoms, kaip ir kitoms užkrečiamosioms spongiforminėms encefalopatijoms, yra būdingas anomalaus infekcinio baltymo, vadinamo prionu, buvimas nervų audinyje. Paskesnė korėta smegenų degeneracija sąlygoja sunkius ir mirtinus neurologinius požymius ir simptomus.</p>	<p>Mokslininkai mano, kad ligos plitimą kituose galvijuose sukelia lydėta užsikrėtusių galvijų arba avių pašarinė žaliava. Prionas yra atsparus komercinėms nukleoksinimo procedūroms, kaip antai karščiui, o tai reiškia, kad lydymo proceso metu jis gali būti nevisiškai sunaikintas.</p>	<p>Yra požymių, kad žmonių Krocifeldo-Jakobo ligos variantą gali sukelti jautienos gaminių, užkrėstų infekuotu nervų audiniu, vartojimas arba iš užkrėstų gyvūnų audinių pagaminti medicininiai prietaisai. Pienas ir pieno produktai yra laikomi saugiais.</p>	<p>Kadangi vidutinis laikotarpis nuo gyvūno užsikrėtimo prionu iki klinikinių požymių pradžios paprastai yra ketveri – penkeri metai, klinikinių galvijų spongiforminės encefalopatijos požymių aptinkama suaugusiuose gyvūnuose. Simptomai gali tęstis du – šešis mėnesius, kol gyvūnas numiršta.</p>	<p>Galvijų spongiforminė encefalopatija galima įtarti remiantis klinikiniais požymiais. Diagnozė galima patvirtinti tik atlikus smegenų audinių mikroskopinę tyrimą.</p>	<p>Klinikinės neurologinės ligos pasireiškimo tikslinė priežiūra; pranešimo apie išvadas, susijusias su galvijų spongiformine encefalopatija, skaidrumas; atrajojančių rūšių gyvų gyvūnų ir jų produktų importavimo apsaugos priemonės pagal PGSO Sausumos gyvūnų sveikatos kodeksą; nurodytos pavojingos medžiagos (smegenų, stuburo) pašalinimas gyvūno skerdimo ir skerdenų perdirbimo metu; draudimas į pašarus įtraukti nurodytą pavojingą medžiagą, tokiu būdu iš maisto grandinės pašalinant potencialiai užkrėstą medžiagą; visų įtariamų užsikrėtusių ir ligai jautrių gyvūnų, turinčių sąlytį su užkrėstu pašaru, humaniškas sunaikinimas; tinkamas skerdenų ir visų gyvūninių produktų sunaikinimas; galvijų identifikavimas siekiant užtikrinti veiksmingą įtariamų užsikrėtusių gyvulių priežiūrą ir sekimą.</p>

Galvijų spongiforminė encefalopatija (GSE)

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Klasikinis kiaulių maras (Hog cholera virus (sin. Classical swine fever) – tai užkrečiama virusinė naminių ir laukinių kiaulių liga. Ji sukelia <i>Flaviviridae</i> šeimos pestivirusų rūšiai priklausantis virusas, kuris yra glaudžiai susijęs su virusais, kurie sukelia galvijų virusinę diarėją ir avių pasienio ligą. Yra tik vienas klasikinio kiaulių maro viruso (CSFV) serologinis tipas.</p>	<p>Dažniausias jo perdavimo būdas – tiesioginis sveikų kiaulių ir virusu užsikrėtusių kiaulių kontaktas. Virusas skleidžiamas per seiles, nosies išskyras, šlapimą ir išmatas. Kontaktas su užkrėstomis transporto priemonėmis, aptvarais, pašarais arba drabužiais gali platinti ligą. Gyvūnai, kurie yra lėtinės ligos nešiotojai (yra nuolat užsikrėtę), gali nerodyti jokių klinikinių ligos požymių, tačiau gali skleisti virusą savo išmatose. Užsikrėtusių kiaulių palikuonys gali užsikrėsti virusu gimdoje ir skleisti virusą daug mėnesių. Įrodyta, kad tam tikrose Europos dalyse šernų populiacija gali atlikti su ligos epidemiologija susijusį vaidmenį.</p>	<p>Žmonės šiuo virusu neužsikrečia. Kiaulės, kiek yra žinoma, yra vienintelė šiam virusui neatspari gyvulių rūšis.</p>	<p>Esant sunkiai ligos formai, visose amžiaus grupėse gyvuliams būdingas karščiavimas, susirgę gyvuliai suspiečia į būri, jiems taip pat būdingas apetito praradimas, apatija, silpnumas, konjunktyvitas, vidurių užkietėjimas ir po jo prasidedantis viduravimas ir netvirta eisena. Praėjus kelioms dienoms po klinikinių požymių pradžios ausų, pilvo ir vidinės šlaunų dalies spalva gali pakisti ir tapti tamsiai raudona. Gyvūnai, kuriems nustatyta sunki ligos forma, miršta per 1–2 savaites. Sunkūs ligos atvejai yra labai panašūs į afrikinio kiaulių maro atvejus.</p>	<p>Kadangi klinikiniai požymiai nėra būdingi vien tik klasiikiniam kiaulių marui ir yra labai skirtingi, būtina atlikti laboratorinius testus siekiant nustatyti antikūnus arba patį virusą.</p>	<p>Nėra mėginama gyvulių gydyti. Zoonose, kuriose liga yra endeminė, skiepai gali užkirsti kelią ligos plitimui. Kai liga tampa valdoma, skiepai nutraukiami ir toliau vykdoma priežiūra. Ligos neužkrėstose zoonose vykdoma likvidavimo strategija, kuri sudaro ankstyvasis ligos nustatymas, judėjimo kontrolė, tinkamas skerdenų šalinimas bei valymas ir dezinfekcija. Vykdam šią strategiją klasiikinis kiaulių maras buvo likviduotas Šiaurės Amerikoje ir daugelyje Vakarų Europos dalių.</p>

**Klasikinis
kiaulių maras**

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Pasiutligė – tai virusinė liga, paveikianti centrinę šiltakraujų gyvūnų ir žmonių nervų sistemą. Ligos inkubacinis laikotarpis ilgas (šeši mėnesiai), o simptomai po infekcijos gali pasireikšti po kelių savaitių. Tačiau pasireiškus simptomams gyvūnų pasiutligė yra visuomet mirtina.</p>	<p>Pasiutligė perduodama per užkrėsto gyvūno seiles. Infekcija pirmaisiai atsiranda per kąstines žaizdas arba užkrėstoms seilėms patekus į atvirą pjautinę ar kitokią žaizdą arba ant gleivinės, pavyzdžiui, burnoje, nosies ertmėje arba akyse. Infekcija įkvepus virusą buvo dokumentuota, pavyzdžiui, tankiai apgyvendinto šikšnosparnių urvo aplinkoje. Virusas paprastai tam tikrą laiką išlieka pakliuvimo vietoje prieš pradėdamas keliauti smegenų nervais. Smegenyse virusas greitai dauginasi ir atsiranda klinikinį požymių. Tuomet virusas nervais iš smegenų patenka į seilių liaukas. Laikotarpis prieš užkrėstame gyvūne atsirandant klinikiniam požymiams gali skirtis priklausomai nuo viruso atmainos ir viruso patekimo vietos. Todėl svarbu suprasti, kad liga gali būti perduota per užkrėsto gyvūno seiles kitiems gyvūnams ir žmonėms prieš užkrėstame gyvūne pasireiškus ligos klinikiniam požymiams.</p>	<p>Pasiutligė laikoma viena svarbiausių zoonozinių pasaulyje (liga, kuri pirmaisia pavelkia gyvūnus, tačiau gali sukelti ligą ir žmonėms). Bet koks susidūrimas ir naminiu ar laukiniu gyvūnu jam įkandus privalo būti iširtas. Pasiutę laukiniai gyvūnai praranda savo įgimtą baimę žmonėms, o tai padidina susidūrimo su jais riziką. Gyvūnų klinikiniai požymiai, pavyzdžiui, gausus seilėjimasis, dusuly ar springimas gali kelti šunų ir galvijų būrą apžiūrintiems žmonėms, norintiems surasti svetimkūnį arba neapsaugotomis rankomis stengiantis duoti vaistų, pavojų užsikrėsti jiems apie tai nežinant. Svarbu nedelsiant nuplauti visas kąstines žaizdas ar paveiktą odą su muilu ir vandeniu ir pranešti apie atvejį gydytojui arba ligoninės skubios pagalbos skyriui.</p>	<p>Gyvūnų pasiutligės klinikiniai požymiai gali būti skirtingi, nes priklauso nuo viruso poveikio smegenims. Tipiški požymiai yra staigus elgesio pokyčiai ir progresuojantis paralyžius, kuris baigiasi mirtimi. Tačiau kai kuriais atvejais gyvūnas gali greitai nugausti nepasireiškus pastebimiems klinikiniam požymiams. Žmonėse pasireiškusios ligos ankstyvieji požymiai gali apimti karščiavimą arba galvos skausmą. Ligai progresuojant simptomai gali apimti sumišimą, depresiją, mieguistumą, susijaudinimą bei veido, gerklės ir kaklo paralyžių. Mirtis paprastai įstinka dėl progresuojančio paralyžiaus.</p>	<p>Ligą galima įtarti remiantis klinikiniais požymiais, tačiau būtina atlikti laboratorinius tyrimus, kad diagnozė būtų patvirtinta. Nugašusių gyvūnų audinių mėginiai turi būti siunčiami kompetentingoms laboratorijoms siekiant nustatyti diagnozę.</p>	<p>Šalyse, kuriose ši liga yra endeminė, įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama spręsti infekcijai imlių populiacijų (laukinių, benamių ir naminių gyvūnų) užsikrėtimo problemą ir mažinti jo pavojų bei užtikrinti žmonių apsaugą nuo gyvūnų ligos šaltinio: naminių gyvūnų vakcinavimo programos, laukinių gyvūnų pasiutligės kontrolės programos, įskaitant vakcinavimą (spąstai / vakcinavimas / paleidimas arba oraliųjų vakcinų suleidimas).</p>

Pasiutligė

I priedas

Kas tai?	Kaip ji plinta?	Kokia yra rizika visuomenės sveikatai?	Kokie yra klinikiniai simptomai?	Kaip ji diagnozuojama?	Kaip jai gali būti užkertamas kelias arba kaip ji gali būti kontroliuojama?
<p>Salmonelės – tai bakterija, kuri gali sukelti ligą, vadinamą žmonių salmonelioze. Salmonelės paprastai randamos sveikų paukščių ir žinduolių žarnose. Jos dažniausiai randamos tokiuose maisto produktuose kaip kiaušiniai ir neapdorota kiaulienų, kalakutų ir viščiukų mėsa.</p> <p>Salmonelės</p>	<p>Jomis per užkrėstus maisto produktus gali užsikrėsti žmonės. Saugus neapdorotos mėsos ir kitų neapdorotų maisto sudedamųjų dalių tvarkymas gaminant maistą ir laikantis geros virtuvės higienos gali užkirsti kelią užkrėsto maisto keliamai rizikai arba ją sumažinti.</p>	<p>Salmoneliozė yra zoonozė: liga ar infekcija, kurią gyvūnai gali tiesiogiai arba netiesiogiai perduoti žmonėms. Ji užkrečia kraujo sistemą ir gali kelti pavojų gyvybei.</p>	<p>Įprasti žmonių salmoneliozės simptomai apima karščiavimą, viduriavimą ir pilvo raizymą. Naminiuose paukščiuose esančių salmonelių simptomai apima pa-sčiausias plunksnas, troškulį, nenorą judėti ir geltonąją diarėją.</p>	<p>Naminių paukščių ligą galima įtarti remiantis klinikiniais požymiais, tačiau būtina atlikti laboratorinius tyrimus, kad diagnozė būtų patvirtinta</p>	<p>Koordinuotas visų ES veikėjų zoonozinėms ligoms taikomas metodas padėjo per penkerius metus (2004–2009 m.) beveik per pusę sumažinti žmonių salmoneliozės atvejų skaičių ES. 2003 m. ES nustatė išplėstą zoonozių kontrolės programą, suteikdama pirmenybę salmonelėms. Visose ES valstybėse narėse buvo įgyvendintos pagerintos naminiuose paukščiuose esančių salmonelių kontrolės programos. Buvo nustatyti naminių paukščių (pavyzdžiui, vištų dedeklių, mėšinių viščiukų ir kalakutų) pulkuose ir kiaulėse esančių salmonelių mažinimo tikslai. Taip pat buvo nustatyti užkrėstų paukščių pulkų produktų prekybos apribojimai.</p>

Šaltinis: PGSO ir EFSA.

Pagrindinės pareigos

01

Komisija (Sveikatos ir maisto GD) yra atsakinga už valstybių narių nacionalinių programų projektų koordinimą, vertinimą ir tvirtinimą bei joms skirtos finansinės paramos teikimą esant tiesioginiam valdymui. Už veterinarines priemones atsakingas direktoratas yra G direktoratas – Veterinarijos ir tarptautiniai reikalai.

02

Specialiosios paskirties grupė, savo veiklą vykdanči nuo 2000 m., valstybėms narėms teikia su ligų likvidavimu susijusias ekspertų rekomendacijas. Ją sudaro valstybių narių ir Komisijos atstovai; ji susideda iš pagrindines gyvūnų ligas nagrinėjančių pogrupių. Specialiosios paskirties grupė ir jos pogrupiai suteikia galimybę valstybių narių ekspertams ir Komisijai dalintis geriausia praktika. Specialiosios paskirties grupė pasibaigus pogrupių posėdžiams teikia konkrečias rekomendacijas siekdama pagerinti valstybių narių programas. Specialiosios paskirties grupė kiekvienais metais susitinka plenarinėje sesijoje.

03

Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas valdo Pranešimo apie gyvūnų ligas sistemą (ADNS) ir koordinuoja neatidėliotinas priemones esant užkrečiamos gyvūnų ligos protrūkiui. Be to, Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas valdo „TRACES“ sistemą, kuri praneša apie gyvūnų ir tam tikrų gyvūninių produktų importą, eksportą ir tarpvalstybinę ES vidaus prekybą, juos tvirtina ir prižiūri.

04

ADNS – tai elektroninė pranešimo sistema, skirta registruoti ir dokumentuoti svarbių užkrečiamų gyvūnų ligų padėties raidą. Ja siekiama užtikrinti, kad būtų nedelsiant informuojama apie įspėjimo pranešimus ir teikiama išsami informacija apie gyvūnų ligų protrūkius prie sistemos prisijungusiose valstybėse narėse ir kitose šalyse. Duomenys įvedami šalies lygmeniu. Komisija koreliuoja duomenis ir kasdien valstybių narių veterinarijos tarnyboms perduoda informaciją apie pirminius ir antrinius protrūkius. Tai suteikia valstybių narių veterinarijos tarnyboms galimybę įvertinti riziką ir imtis būtinų veiksmų.

05

Maisto ir veterinarijos tarnyba – tai Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato F direktoratas. Jos pagrindinė užduotis – patikrinti, ar laikomasi Bendrijos teisės aktų reikalavimų dėl maisto saugos ir kokybės bei veterinarinių ir fitosanitarinių produktų. Ji 28-iose į ES eksportuojančiose ar norinčiose eksportuoti produktus valstybėse narėse ir trečiojoje šalyse atlieka auditus. Ją sudaro veterinarijos srities specialistai, o jos tikrinimo/audito užduotys yra metinės darbo programos, kuri yra rengiama remiantis rizikos analize, dalis. Jos darbas apima sistemų vertinimus ir pagrindinius testus. Po kiekvieno audito rengiama ataskaita, kurioje pateiktos išvados ir rekomendacijos. Audituojamieji subjektai raginami pateikti veiksmų planą, apimančią visus su trūkumais susijusius nustatytus faktus. Šio plano įgyvendinimas yra vertinamas ir stebimas. MVT skelbia savo audito ataskaitas ir suvestinę metinę ataskaitą Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato interneto svetainėje.

06

Valstybės narės per atitinkamą nacionalinę instituciją atlieka faktinį programų administravimą ir įgyvendinimą. Federalinių arba decentralizuotų valstybių atveju programų įgyvendinimas gali būti pavestas vietinėms institucijoms (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje atsakomybė tenka grafysčių lygmeniui, o Vokietijoje – žemių (*Länder*) lygmeniui). Kiekviena valstybė narė Komisijai teikia vieną prašymą kompensuoti išlaidas ir galutinę ataskaitą.

07

Valstybės narės yra atsakingos už savo programų valdymą, o Komisija metinėje ataskaitoje ir išlaidų deklaracijoje yra oficialiai informuojama apie vykdytus veiksmus.

08

PAFF sudaro ES vyriausybės atstovai. Komiteto įgaliojimai apima bendro pobūdžio riziką gyvūnų sveikatai ir visą maisto tiekimo grandinę nuo ūkio iki šakutės. Jam pirmininkauja Europos Komisijos atstovas. Komisija gali konsultuotis su atitinkamu komitetu dėl priemonių, kurias jis ketina patvirtinti. Tuomet Komitetas gali teikti nuomonę dėl Komisijos darbo.

09

EFSA yra atsakinga už rizikos maisto saugai vertinimą ir pranešimą apie ją Komisijai. Ji nėra atsakinga už rizikos valdymą. Ji glaudžiai bendradarbiauja su nacionalinėmis institucijomis ir teikia mokslines rekomendacijas dėl su maisto sauga susijusių klausimų. Jos mokslinės rekomendacijos yra svarbus informacijos apie riziką šaltinis ir esminė Komisijos rizikos valdymo metodo kūrimo dalis. Gyvūnų ligų požiūriu ji daugiausia susijęs su ligų likvidavimo moksliniais tyrimais. Be to, su ja gali būti konsultuojamasi neatidėliotųjų priemonių atveju didelio ligos protrūkio metu.

10

Kitos organizacijos, visų pirma ECDC, PGSO ir Maisto kodekso komisija (MKK), kurią įsteigė Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija (MŽŪO), ir Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) vertina su žmonių ir gyvūnų sveikata susijusius klausimus.

Santrauka

VII

Komisija nori atkreipti dėmesį į tai, kad yra daug įrodymų, jog apskritai veterinarijos programos yra ekonomiškai veiksmingos: tokių įrodymų pavyzdžiai būtų atvejai, kai buvo užkirstas kelias žmogaus infekcijoms, o kai kada – išgelbėtos gyvybės. Programos yra specifinio pobūdžio, todėl nėra jokių jų ekonominio veiksmingumo analizės modelių – net tarptautiniu lygmeniu.

Komisija sutinka, kad valstybės narės kompensacijos permoka gali lemti paskatos taikyti veiksmingas biologinio saugumo priemones sumažėjimą. Tačiau Komisijos požiūriu, nėra įrodymų, liudijančių, jog tokie atvejai buvo iš tikrųjų dažni.

Dėl Komisijos taikyto išmokų sumažinimo ji norėtų paaiškinti, kad tik valstybė narė nusprendžia, ar ji, remdamasi nacionalinėmis taisyklėmis, Komisijos taikomas finansines baudas paskirstys išmokų gavėjams.

VIII

Komisija toliau tobulina turimas IT priemones, kad galėtų geriau padėti valstybėms narėms įgyvendinti programas.

IX

Komisija kiekvienai ligai taiko konkretų metodą. Laukiniai gyvūnai įtraukiami tada, kai tai yra pagrįsta epideminiu požiūriu: taip yra daroma paukščių gripo, klasikinio kiaulių maro, afrikinio kiaulių maro, pasiutligės atvejais. Komisija pritaria, kad reikia skirti didesnę dėmesį galvijų tuberkuliozei: tam reikia taikyti tikslines priemones laukiniams gyvūnams, atsižvelgiant į aplinką (pavyzdžiui, barsukų populiacijai kyla grėsmė Jungtinėje Karalystėje, bet ne žemyne); kitose valstybėse narėse gali būti svarbios kitos rūšys, pavyzdžiui, elniai.

X a)

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

X b)

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

X c)

Komisija sutinka užtikrinti, kad valstybės narės sistemingai, prireikus, į savo veterinarijos programas įtrauktų laukinius gyvūnus.

X d)

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Įvadas

05

Nuo 2007 m. ES veterinarijos programos laikomos viena iš galimų politikos priemonių, taikytinų pagal išsamią ES gyvūnų sveikatos strategiją.

09

Tam tikrų gyvūnų ligų likvidavimas gali būti ilgas procesas dėl likviduojamos ligos ypatumų. Tačiau galvijų tuberkuliozė ir galvijų bruceliozė buvo likviduotos beveik visose valstybėse narėse. Net tose valstybėse narėse, kuriose šios ligos atvejų vis dar yra, keliuose regionuose ji jau yra oficialiai likviduota. Likviduoti tam tikras gyvūnų ligas sunku, o tai reiškia, kad ES biudžetas patiria su veterinarinėmis programomis susijusių pasikartojančių išlaidų.

Audito pastabos

27

Nuo 2007 m. ES veterinarijos programos laikomos viena iš galimų politikos priemonių, taikytinų pagal išsamią ES gyvūnų sveikatos strategiją.

41

Komisija pabrėžia, kad taikytų priemonių ekonominio veiksmingumo analizės modeliai dar nėra sukurti – net tarptautiniu lygmeniu. Be to, Komisija nori atkreipti dėmesį į tai, kad yra daug įrodymų, jog apskritai veterinarijos programos yra ekonomiškai veiksmingos: tokių įrodymų pavyzdžiai būtų atvejai, kai buvo užkirstas kelias žmogaus infekcijoms, o kai kada – išgelbėtos gyvybės.

4 langelis. Nepakankamai kontroliuojami veiksmai arba didelės išlaidos

1. Komisijos prašymu 2015 m. Lenkijos valdžios institucijų paskelbtas vienintelis nacionalinis konkursas turėjo pageidaujama poveikį: vidutinės vakcinų kainos sumažėjo perpus.
2. Atvejis Rumunijoje – tai pavyzdys, kai Komisija nustatė, kad nebuvo laikomasi taisyklių, ir nedelsdama reagavo – atsisakė kompensuoti programos išlaidas. Komisija paprašė Rumunijos atlikti tam tikrus taisomuosius veiksmus. Siekdama patikrinti, ar Rumunijos valdžios institucijos ėmėsi tinkamų priemonių, Komisijos maisto ir veterinarijos tarnyba (Sveikatos ir maisto saugos GD) atliko Rumunijos 2014 m. pasiutligės programos auditą. Nuo to laiko Rumunija įgyvendina Komisijos nurodytus taisomuosius veiksmus.

44

Komisija sutinka, kad „nėra reikalavimo, kad valstybės narės pagrįstų kompensacijų sumas Bendrijos skerdenų klasifikavimo skalėmis ir su jomis susijusiomis kainomis“. Taip yra dėl to, kad skalė taikoma tik mėsiniams gyvuliams, kurie yra tinkami komerciniam skerdimui. Gyvūnai, skerdžiami įgyvendinant veterinarines programas, dažnai yra veisliniai gyvūnai arba gyvūnai, kurie yra per jauni komerciniam skerdimui. Taigi, atvejai, kai skalė nėra taikoma, yra dažni.

Komisija pabrėžia, kad tais atvejais, kai ūkininkai netaiko tinkamų biologinio saugumo priemonių, jie susiduria su įvairiomis pasekmėmis. Protrūkio atveju ūkininkas turi padengti išlaidas, kurios nėra kompensuojamos, pavyzdžiui, ekonominius nuostolius dėl gyvūnų judėjimo apribojimų, su gyvulininkyste susijusius nuostolius, nuostolius dėl prarastos komercinės reputacijos, papildomas išlaidas dėl bandos papildymo, valymo ir dezinfekavimo. Šios išlaidos gali viršyti galimas kompensacijos permokas.

45

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad yra sunku palyginti rinkos kainas ir kompensacijos vertes (žr. Komisijos atsakymą į 44 dalies pastabas). Italijoje kompensacijų ligų atvejais norma yra išsamiai reglamentuota teisės aktais¹.

Be to, Audito Rūmų nurodyti žemės ūkio rinkų statistiniai duomenys yra susiję ne su sveikų gyvų gyvūnų kainomis, bet su avienos rinkos kainomis.

Komisija, atlikusi Italijos veterinarijos programų finansinį auditą, padarė išvadą, kad kompensacijos norma sutapo su reikalavimus atitinkančia verte.

46

Maisto ir veterinarijos tarnyba atliko tuberkuliozės likvidavimo programos Jungtinėje Karalystėje² auditą ir nustatė, kad Velse (Velso) įsakymas dėl tuberkuliozės apima priemones, pagal kurias kompensacija yra sietina su gerąja ūkininkavimo praktika, įskaitant atitinkamas biologinio saugumo priemones.

47

Komisijos nuomone, ji ėmėsi tinkamų taisyklių priemonių dėl nacionalinėje programoje nustatytų trūkumų. Tik valstybė narė nusprendžia, ar ji, remdamasi nacionalinėmis taisyklėmis, Komisijos taikomas finansines baudas paskirstys išmokų gavėjams.

51

Komisija pritaria šiai rekomendacijai ir ketina kartu su valstybėmis narėmis peržiūrėti, kokie papildomi rodikliai galėtų būti naudingi vertinant programų techninį įgyvendinimą. Vis dėlto, ekonominio veiksmingumo srityje Komisija kartu su valstybėmis narėmis įvertins galimybę nustatyti tinkamus veterinarinių programų ekonominio veiksmingumo rodiklius.

55

Komisija atkreipia dėmesį į finansinius auditus, kuriuos ji atliko tikrindama Italijos veterinarijos programas; auditų išvadose teigiama, kad Italijoje išmokėta kompensacija atitiko reikalavimus, ir kad buvo laikomasi Komisijos rekomendacijos dėl kompensacijos normos (taip pat žr. Komisijos atsakymus į 44 ir 45 dalių pastabas). Nėra įrodymų, kad tarp išmokų ir vilkinimo likviduoti ligą Italijoje egzistuoja ryšys.

57

Komisija yra parengusi atskirai kiekvienai ligai pritaikytą stebėsenos, kontrolės ir priežiūros strategiją. Laukiniai gyvūnai įtraukiami tada, kai tai yra pagrįsta epideminiu požiūriu: taip yra daroma paukščių gripo, klasikinio kiaulių maro, afrikinio kiaulių maro, pasiutligės atvejais. Komisija pritaria, kad reikia skirti daugiau dėmesio galvijų tuberkuliozei, taikant tikslines priemones laukiniams gyvūnams ir atsižvelgiant į aplinką (pavyzdžiui, barsukų populiacijai kyla grėsmė Jungtinėje Karalystėje, bet ne žemyne); kitose valstybėse narėse gali būti svarbios kitos rūšys, pavyzdžiui, elniai.

¹ Nuoroda *art.6 della legge 28 maggio 1981, n. 296 e* (2015 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas su paskutiniais pakeitimais).

² Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato Maisto ir veterinarijos tarnybos atlikto audito ataskaita „Jungtinė Karalystė 2011–2015 m.“, http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm.

Bendras Komisijos atsakymas į 59 ir 60 dalių pastabas

Komisija pabrėžia, kad jau yra įsteigti dviejų ligų, konkrečiai, snukio ir nagų ligos bei klasikinio kiaulių maro, vakcinų ir (arba) antigenų bankai. Tai buvo padaryta atsižvelgiant, jei tinkama, į labiausiai paplitusių Europoje virusų padermių analizę.

Išvados ir rekomendacijos

66

Nors ir nėra parengtų programų ekonominio veiksmingumo analizės metodų (net ir tarptautiniu lygmeniu), Komisija nori atkreipti dėmesį į tai, kad yra daug įrodymų, jog apskritai veterinarijos programos yra ekonomiškai veiksmingos: tokių įrodymų pavyzdžiai būtų atvejai, kai buvo užkirstas kelias žmogaus infekcijoms, o kai kada – išgelbėtos gyvybės.

67

Komisija sutinka, kad valstybės narės kompensacijos permoka gali lemti paskatos taikyti veiksmingas biologinio saugumo priemones sumažėjimą. Tačiau Komisijos požiūriu, nėra įrodymų, liudijančių, jog tokie atvejai buvo iš tikrųjų dažni. Komisijos nuomone, ji ėmėsi tinkamų taisomųjų priemonių dėl nacionalinėje programoje nustatytų trūkumų. Tik valstybė narė nusprendžia, ar ji, remdamasi nacionalinėmis taisyklėmis, Komisijos taikomas finansines baudas paskirstys išmokų gavėjams.

69

Komisija pabrėžia, kad informaciją buvo galima gauti dar nepasibaigus Komisijos vertinimo procesui, nes trys susijusios valstybės narės, gavusios Komisijos prašymą, pateikė trūkstantą istorinę informaciją. Atsižvelgdama į tai, kad taip buvo tik trijų valstybių narių (iš 24) atveju, ji tai laiko pavieniu atveju.

70

Tam tikrų gyvūnų ligų likvidavimas gali būti ilgas procesas dėl likviduojamos ligos ypatumų. Paprastai taip yra tuberkuliozės ir bruceliozės atvejais.

71

Komisija yra parengusi atskirai kiekvienai ligai pritaikytą stebėsenos, kontrolės ir priežiūros strategiją. Laukiniai gyvūnai įtraukiami tada, kai tai yra pagrįsta epideminiu požiūriu: taip yra daroma paukščių gripo, klasikinio kiaulių maro, afrikinio kiaulių maro, pasiutligės atvejais. Komisija pritaria, kad reikia skirti daugiau dėmesio galvijų tuberkuliozei, taikant tikslines priemones laukiniams gyvūnams ir atsižvelgiant į aplinką (pavyzdžiui, barsukų populiacijai kyla grėsmė Jungtinėje Karalystėje, bet ne žemyne); kitose valstybėse narėse gali būti svarbios kitos rūšys, pavyzdžiui, elniai.

72

Komisija pabrėžia, kad jau yra įsteigti dviejų ligų, konkrečiai, snukio ir nagų ligos bei klasikinio kiaulių maro, vakcinų ir (arba) antigenų bankai. Tai buvo padaryta atsižvelgiant, jei tinkama, į labiausiai paplitusių europoje virusų padermių analizę.

Rekomendacijos

- a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.
- b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.
- c) Komisija sutinka užtikrinti, kad valstybės narės sistemingai, prireikus, į savo veterinarijos programas įtrauktų laukinius gyvūnus.
- d) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

KAIP ĮSIGYTI EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- vieną egzempliorių:
svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau negu vieną egzempliorių / plakatą / žemėlapi:
Europos Sąjungos atstovybėse (http://ec.europa.eu/represent_lt.htm),
ES nepriklausančių šalių delegacijose (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lt.htm),
susisiekę su tarnyba *Europe Direct* (http://europa.eu/europedirect/index_lt.htm)
arba paskambinę numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamai visoje ES (*)).

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Gyvūnų ligos gali greitai plisti; jos sąlygoja dideles ekonomines sąnaudas ir kelia riziką gyvūnų ir žmonių sveikatai. ES turi įdiegusi aktyvią gyvūnų sveikatos politiką ir finansuoja valstybių narių tam tikrų gyvūnų ligų likvidavimo, kontrolės ir stebėsenos programas. Audito Rūmai patikrino šias programas ir padarė išvadą, kad Komisijos metodas ir valstybių narių programos iš esmės patikimi. Nustatyti keli sėkmingos veiklos pavyzdžiai, tačiau ligų likvidavimas yra sudėtingas procesas ir gali užtrukti daug metų. Tačiau vis dar yra galimybių tobulėti. Mes teikiame rekomendacijas Komisijai dėl valstybių narių epidemiologinės informacijos mainų, vykdančių veterinarinės kontrolės veiklą naudojamų rodiklių ir ekonominio veiksmingumo bei dėl laukinių gyvūnų gydymo ir vakcinų prieinamumo.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Leidinių biuras